...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 215 (13531)
1971 оной сентябриин 11, суббото

Сэн 2 мүнгэн

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ Франци ошохо болоhон тухай

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай, Франциин правительствын уряалай ёhoop байгша оной октябриин 25-hаа 30 хүрэтэр албанай хэрэгээр Францида айлшалха болобо.

...ашын түрүү бэшэг

...ЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЭ ...УЛАДХАХАГҮЙ

В. САГАНОВ,
Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министр

...республикымнай колхоз, совхозууд са...шээлтэй үедэ ургасаяа хуряажа бай... зүбөөр эмхидхэжэ, хүнүүдээ, техникээ ...хубаарилжа табиhан ажахынуудта тэ...жэлгэ болон таряа хуряалга эмхитэйгээр ... Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэ...олхоз, «Рассвет» болон Калининай нэрэм...ууд, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» ...ан-Үдын, Хяагтын, Хэжэнгын, Захаа...аймагуудай олохон ажахы сагай улари...шээлтэй байбашье, үбhэ хуряалгаяа ...маяа амжалтатайгаар дүүргэhэн байна. ...ража дүүргэhээр лэ тэрэнии дээрэhээнь ...хушажа, тойруулжа хорёолоод, адуу, ...түлнэгүй. Иигэжэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ ...хандадаг ажахынууд үшөөл үсөөн.

...ажахынуудта тэжээл бэлэдхэлгын хэды ...руулагдажа байгаашье hаа, республика ...ээ энэ шухала хүдэлмэри дүүргэгдэхэ ...ганай, Яруунын, Хурамхаанай болон ...аймагуудта ниитын малда тэжээл бэлэдхэл...гдэлдэ оронхой.

... 7-ной байдалаар республика дотор ...й 64 процентнь сабшагдаад, бэлэдхэгдэ...хахадhaa баганьабтаа гэхэ гү, али не...ми уеынхитэй жэшэхэдэ, 80 процентнь ...ябрь hара гараhанhaa хойшо үбhэ ху...ээд аалидаа. Энээнии тэсэхын аргагүй. ...алгын эхилжэ, hурагшадай hуралсалдаа ...задаа абажа, үбhэ хуряалгын звенонуу... эмхидхэжэ, түсэб, даабари тэдэндэ шэ...кэ, түлбэриинь тодорхойлжо, үбhэ ху...ралжэлүүлхэ тон шухала. Энэ жэлдэ ... Министрнүүдэй Соведэй тогтооhоной ...ын бэлэдхэлгын сүм дүүрэтэр хүнүүдтэ ...өөhэ үгэхэ гэжэ хараалагдаhан байна.

...ын хүдөө ажахын министерствын мэр...шалгалта хээд үзэхэдэ, олохон газарта ...нүүд хорёологдоогүй, адуу малда эдиг... Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай ...» колхоздо Бар тосхоной захадахи ...үхибүүд түйбэжэ хаяа. Энэ жэлэй бэр... сагта хүнүүдэй арай гэжэ суглуулhан ...лдэ иигэжэ эзэн бусаар, харюусалгагүй... ябадалые тэсэхээр бэшэ. Тиимэhээ ...үдые, бригада болон фермэнүүдые хү...шэд бэлэдхэгдэhэн тэжээлые hайнаар ха...жэ оролдохо уялгатай.

...оной эрхэ байдалда үбhэ хуряалгые саа...жэлүүлхэ, тэрэнии бэлэдхэхэ түсэбые ...рэхэ эрилтэ табигдана. Мүн силос да...а бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэхэ ...Юуб гэхэдэ, сентябриин 7-ной байдалаар ...миил 71 процентнь хуряагдаад байна ...ар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхоздо ... гектар кукуруза хуряагдаагүй үлэhэн ... ушарта совхозой дүрбэн комбайнда ту...ршэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозhoo хоёр ... Тиигэжэ бага зэргэ хюрууда сохигдо...үзые ногоон hолоомотой холижо силостэ

...ажахынууд силос дараха хүдэлмэриие ...эмхидхэжэ, hүниин сагта энэ хүдэлмэ...үй байжа, нилээд ехэ кукурузаа хосо... Охин-Булагай совхоздо (главна аг...нүхэр Смородников) сентябриин 6-да ...кукуруза хуряагдаагүй байгаа. Тиигэ...ахи агрегадууд hүниндөө хүдэлгэгдэнэ-

...араха хүдэлмэри тухай мүнөө болоhон ...хэлээ юм гэжэ зарим хүнүүд hанажа ...рэ тиимэ бэшэ. Зелёнко, куузикугай наб...оho таряанай hүүл, огородой эдеэнэй ...мэтые хэршэгдэhэн hолоомотой холи...болгон дараха арга бии байна бшуу. Энэ ...hаратай hаруул сентябриин hүнинүүд...болохо байна ха юм.

...долоон үдэрэй туршада ногооной гурил ...мүн лэ аалидаhан байна. Бэшүүрэй ...Победа» колхоздо АВМ-0,4 агрегадаар ...даа оройдоол 100 тонно гурил гаргаhан ... хуряалгын эхилхэдэ тэрэ машинаараа ...ажа ороо. Энээнии зүб гэхын аргагүй. ...ногоон тэжээлэй бии байhан сагтал, тэ...ээр ногооной гурил гаргаха хэрэгтэй. Ку...ленко, наран сэсэг, хартаабха болон куу...haар гурил гаргажа болохо. Тиимэ...агрегадуудые үдэр, hүнигүй хүдэлгэхэ шу... талаар ажахын хүтэлбэрилэгшэд сэхэ ха...й.

...дай зооветеринарна мэргэжэлтэд үбhэ... зүбөөр хадагалха, тэрэнии малда зү... хэмжээ абаха уялгатай.

...хаа хаанагүй зелёнко hайнаар ургаа. Тэрэнииe саг соонь, hайнаар хуряажа абабал, тэжээлдэ ехэ нэмэри гээшэ. Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхоздо (директорынь Ф. Е. Ефимов) зелёнкоёо hайнаар хуряажа байна. Тэдэнэр зелёнкоёо хадажа, тюк болгоод, тэрэнээ нариханаар hүрилhэн байна. Зелёнкоёо ЖВН-6 жаткаар хадаад, тэрэнээ баалдань хатаажа, хойноhoонь пресс-подборщик табяа. Нэгэ тракторист үдэртөө 300—400 центнер зелёнко ябталжа үрдинэ.

Зелёнко хуряалгада хүнүүдые, техникэ олоор табиха саг ерээ. Энэ талаар шефтээ абаhан ажахынуудтаа промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд туhалха аргатай байна.

Малшад үбэлжөөндөө дүтэ байhан полинууд дээрэхи зелёнко өөhэдөө хуряажа, газаагаа оруулха уялгатай.

Энэ жэлдэ үбhэ тэжээлэй бага бэлэдхэгдээд байхада, hолоомоёо hайнаар суглуулжа абаха тон шухала. Теэд мүнөө үедэ олохон ажахынууд hолоомоёо яажа hайнаар суглуулха, hүрилхэ тухайгаа бодомжолоогүй байhаар.

Hолоомо хуряаха хүдэлмэридэ хүнүүдые, техникэ, хүсэд хүрэхөөр табижа, тэдэнэй ажалай түлөөhэ тодорхойлжо, нэмэлтэ түлөөhэ үгэхөөр хараалха хэрэгтэй. Суглуулhан hолоомоёо тэрэ доронь фермэ болон отаранuудта зөөхэ шухала. Энэ талаар Түнхэнэй, Бэшүүрэй аймагуудай олохон ажахынууд баян дүй дүршэлтэй. Тэдэнэр 5 тонно hолоомо орохоор томо тэргэнүүдые хэжэ, трактораар зөөдэг байха юм. Энэ дүршэлые хаа хаанагүй халан абамаар.

Бүхы хонишод, hүбай мал харууhалагшад, hаалишад үбhэ hолоомо зөөжэ абаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай.

Манай республика дотор мэхиинэ суглуулагдажа абтангүй поли дээгүүр хаягдажа, нилээд ехэ тэжээл алдагдана. Мүнөө жэл энээнии суглуулжа абаха эрилтэ табигдана. Хүдөөдэ ажалладаг хүтэлбэрилэгшэ, мэргэжэлтэ бүхэн ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдээ гү, хаанаhaa тэжээл нэмэжэ абаха арга бииб гэжэ үглөө бүри бодомжолхо ушартай.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд бэлэдхэгдэhэн тэжээлээ зүбөөр бүридхэжэ, hайнаар хадагалха, тэрэнээ гаргашалхадаа шэгнэжэ үгэхэ уялгатай. Илангаяа бүдүүн тэжээл малда үгэхынгөө урда тээ жэжэлхэ, буйлуулха шухала.

Энэ жэлдэ үбhэ, силосэй бага абтаад байхада, малда hолоомон ехээр үгтэхэ байна. Тиимэhээ тэрэнии жэжэлжэ, бусад тэжээлтэй холижо үгэхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ мүнөө жэл бүхы hолоомоёо жэжэлхын хажуугаар зелёнко, үбhөө бутаруулха болонобди. Энэ талаар Зэдын аймагай Ториин совхоз бүгэдэндэ жэшээ харуулна. Тэдэнэр hолоомо, үбhэ, зеленкоёо дробилкаар бутаруулжа, үбhэнэй гурил, таряа талханай зүйлтэй холижо, малдаа үгэдэг заншалтай. Энэнь алишье талаараа ашаг үрэтэй. Тиимэhээ колхоз, совхозуудай инженернүүд бүдүүн тэжээл бутаруулха машинануудые эртэнhээ бэлдэхэ, тодхохо ушартай.

Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхоз өөhэдөө комбикормо бэлэдхэдэг болонхой. Эдэнэр халаан бүхэндэ 6 тонно иимэ тэжээл бэлэдхэдэг агрегат тодхоо. Энэ агрегадые нютагай механизаторнууд ухамайлан зохёоhон байна. Энэ колхозой дүй дүршэлые хаа хаанагүй халан абамаар.

Ерэхэ үбэлжэлгын үедэ тэжээл буйлуулдаг бүхы цехүүд hайнаар хүдэлгэгдэхэ болоно. Эндэ бүдүүн тэжээл буйлуулхаhaa гадна, хартаабха, корнеплодууд буйлуулагдаха байна. Тиимэhээ hаалиин фермэнүүдтэ тэжээл буйлуулха, тэрэнии малда тараажа үгэхэ хүдэлмэриие hайса оньhожоруулха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгэ тухай хэмжээ абахаар болоо. Hаалиин, жэжэ малай бүхы гүүртэнүүд үбэлжөөндөө оруулагдажа, тэжээл буйлуулдаг цехүүдые хүдэлгэжэ, малаа hайса эдеэлүүлхэ саг ерэнхэй.

Эдэ бүхы хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулхынгаа хажуугаар гүрэндэ тушаагдаха малаа газаа барижа, hайнаар шахан таргалуулха гэжэ оролдодог хүтэлбэрилэгшэд зүб юумэ хэнэ гээшэ.

Намартаа малаа hайнаар бэлшээн, шахан таргалуулха хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ, хуряагдаhан полинуудые гүүртэ, отаранuудта хубаарилжа үгэхэ, энэ хүдэлмэриин хойноhoo саг үргэлжэ хиналта табиха гээшэ ажахын мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй арюун уялга мүн.

Мал ажалаа саашадань хүгжөөхын тула тэжээл, тэжээл, үшөө дахин тэжээл хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглээ hэн. Энэ заабари республикын хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй заабол бэелүүлхэ хэрэг гээшэ.

...БЕЛЬГИИН ПАРЛАМЕНТАРИНУУД МОСКВАДА

... парламентын делега...ябриин 9-дэ Моссоведэй ...ерээ. Городой гүйсэд...түүлэгшын нэгэдэхи ор... П. Исаев Моссоведэй ...уулга, бүридэл тухай, го...ын тухай, ниислэл хо...дань хүгжөөхэ түсэбүүд ...жэ үгөө.

...15 жэлэй саада тээ Москва ерэhэн байгааб, — гэжэ делегациин толгойлогшо, сенадай түрүүлэгшэ Поль Стрей гэгшэ хэлэбэ. — Тэрэ гэhэнhээ хойшо городто ехэ хубилалта болоhон байна. Москва тон түргөөр хүгжэнэ. Олон тоото шэнэ харгынууд баригдаа.

Багаhaа хойшо Москвагаар омогорхогшобди. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Герой-городто ерээд байhандаа ехэ золтойб.

Советскэ Союзай ниислэл хото мүнөө асари ехэ город болоhон байна. Бури ехэ түсэбүүдые урдаа табяад, тэдэнээ бэелүүлхэ хэрэгтэ амжалта туйлахыетнай үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди.

(ТАСС.)

ОКТЯБРИИН ХУБИСХАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

КОМБАЙНЕРНУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

Элитэ комбайнернууд Фёдор Рыжков Гуржаб Юмжапов хоёр Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхоздо хүдэлдэг юм.

Мүнөө таряа хуряалга түлэг дундаа ябажа байна. Энэ үедэнь hаяхан эдэ хоёртой уулзааб. Борьёотой совхозой механизаторнуудай социалис уялгатай танилсанхайнууд даа. Сентябриин 7-ной мэдээгээр Фёдор Рыжков 250 гектар таряа хадаа. Энэ намартаа хэды шэнээн таряа хадаха хүсэлэнтэйбта гэжэ hурахадамни:

600 гектар,—гэжэ харюуса̄ба.

Тус совхозой нэгэдэхи отделенидэ хүдэлдэг комбайнер Гуржаб Юмжаповтай иимэрхүү хөөрэлдөөн болоо:

— Хэды шэнээн таряа хадаха түсэбтэйбта? — гэжэ асуубаб.

— 600 гектар. Фёдор Рыжков ямараар хүдэлжэ ябана хаб даа? — гээд Гуржаб Батуевич нам руу хараба.

— Юундэ hонирхонот? — гэжэ урдаhаань асуудал табибаб.

— Юун гэхэ юм даа, — гээд Юмжапов анкетын асуудалда харюусаhан мэтээр тон хуряангыгаар хоюуланайнгаа намтар намда хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэниинь байhан соонь дамжуулhуу:

— 1947 ондо хоюулаа механизаторнуудай курсада hураа hэмди. 1948 ондо хоюулаа армида алба хэхэеэ мордообди. Армиhaa табигдахадаа, баhал комбайнуудтаа hуугаабди. Тэрэ гэhэнhээ хойшо түрэл совхоздоо хүдэлжэ ябанхайбди. Мүнөө жэлдэ хоюулаа «Сибиряк» гэжэ шэнэ хүсэтэ комбайнуудые абаабди. Үнинэй нүхэд гээшэбди. Тиимэ хадаа хэмнай ямараар хүдэлнэ ааб гэжэ ходо бэе бэеэ харалсажал ябахалши даа. Мүнөө жэлдэ нүхэртэеэ ана-мана тулалсахал hанаатайб.

Гуржаб Юмжапов сентябриин 7-ной мэдээгээр 300 гектар таряа хадаа. Мүн лэ 600 гектарай таряа хадаха түсэбтэй. Иимэ сүлөөгүй сагта олон юумэ асуужа, эдээнии hаатуулалтай бэшэ, түргэн саашалаа бэлэйб.

Энэ ажахын тарялан намарайнгаа шарай шарайлаhхай — хададгаhан тарян тон жэгдэхэнээр зурыжа хэбтэнэ. Эндэхи механизаторнууд наратай үдэр, час бүхэнии hамбаашалжа, таряагаа хуряана.

А. СУРМАЧ.

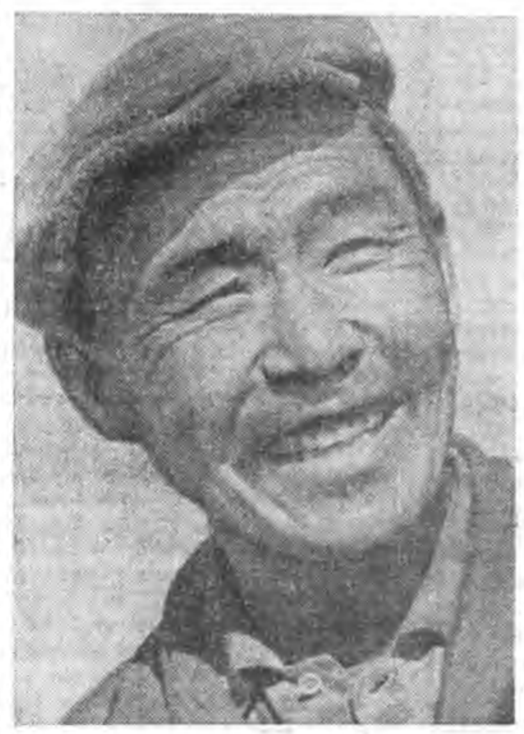

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ «Мир» колхоз юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын намарай таряа хуряалгада эмхи гуримтайгаар гараба.

Мүнөө үедэ ажахын алтан шаргал тарялан дээрэ 28 комбайн, машина удэр, hүнигүй хүдэлжэ байна. Эндэхи комбайнернууд таряа хуряалгаяа шанар hайнтайгаар, 15—18 үдэрэй туршада дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 700—740 гектарай таряа хадажа, колхоз соогоо түрүүлэн гараhан дүй дүршэлтэй комбайнер нүхэр Прокопий Хамаганович Иванов бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Мүн эндэ ажахын эрхим комбайнер Бато-Мунко Дамбаевич Бадмаев халаанайнгаа даабари хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: парткомой гэшүүн комбайнер П. Х. Иванов; Б-М. Д. Бадмаев комбайнаа жолоодоно; ажахын тарялан дээрэ.

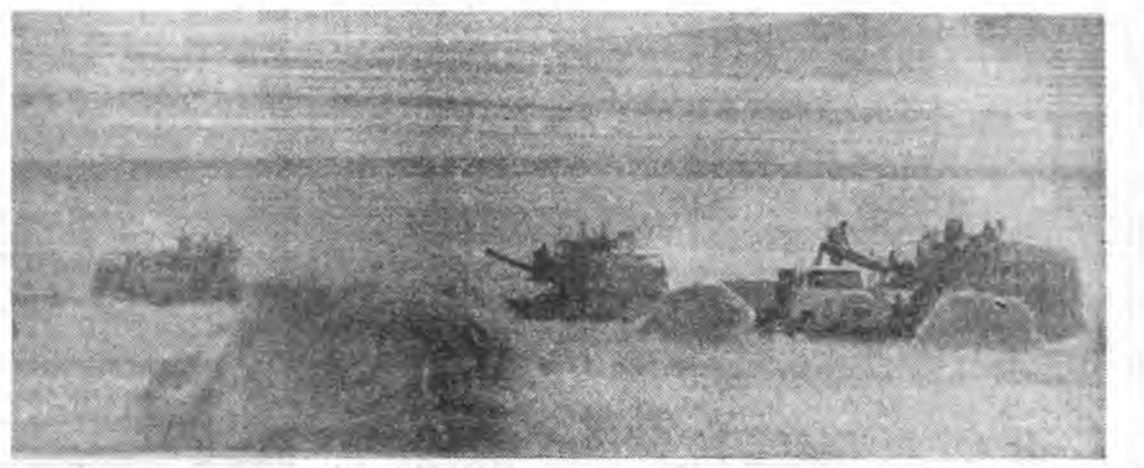

ЧАСШЬЕ САГ ҮНЭТЭЙ

Хабарайнгаа тариятые богони болзорто, hайн шанартайгаар дүүргэжэ, намартаа үндэр ургаса хуряажа абаха зорилготойгоор механизатор бүхэн оролдоно гээшэ. Бии байгаа арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэжэ, таряа хуряалгаяа богони болзорто, hайн шанартайгаар дүүргэхэ зорилго урдаа табяад ажалланабди.

Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой түрүү комбайнер Очир Бадмаевич Аюшеевэй «Буряад үнэн» газетэдэ толилогдоhон нээмэл бэшэгые ехэтэ hонирхон уншаад байхадаа, ажалда олдоhон дүй дүршэл тухайгаа, өөрынгөө hанамжые баhал газетэдэ бэшэхэ гэжэ бодобоб.

Би колхоздоо механизатораар 20 гаран жэлэй туршада хүдэлнэб. Hүүлшын 6 жэлэй туршада намартаа комбайн жолоодожо, таряа хуряалгада хабаадалсанаб. Үнгэрэгшэ жэлдэ би 350 гектарhaa таряа хадажа, 3600 центнер ороohо сохижо, ажахы соо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ хоёрдохи hуури эзэлээ hэм. Мүнөө юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын намарай таряа хуряалгада нёдондонойхиhoo дутахагүйгөөр хүдэлхэ гэhэн зорилготойб.

Нүхэр Аюшеев өөрынгөө бэшэг дотор комбайн, техникые хайшан тэжэ заhадаг, харууhалдаг тухайгаа, өөрынгөө hанамжые тон зүб бэшэнэ. Би комбайнаа зундаа заhадаг гуримтайб. Заhабарилгын үедэ оролдосотойгоор хүдэлбэл, намартаа таряа хуряалгада урагшатай ябадаг гэжэ комбайнер бүхэн hайн мэдэнэ ха юм. Тиимэhээ эртэ зунhaa эхилээд, даажа абаhан техникээ шанар hайнтайгаар заhабарилха гэжэ оролдодогбди.

Үглөөгүүр эртэхэн бодожо, комбайнаа тоhододог, hула болоhон гэнжэ, татууrганuудыень шангадхадагбди. Шүүдэрэй хатамсаар, поли дээрэ комбайнаа байлгангүй хүдэлгэхэ гэжэ оролдоноб. Зарим ажахынуудта комбайнуудта хоёр бааг тодходог болонхой юм байна. Энэнь ехэл hайшаалтай. Комбайн байлгангүй хүдэлгэхэ хэрэгтэ ехэ туhатай арга гэжэ бодоноб. Ажахыдамнай үлүү хуушан баагуудай үгы дээрэhээ энэ арга хэрэглэжэ шадаагүй байнабди. Полидо комбайн байлгахагүйн, саг болзортонь тоhoop хангахын тула нэгэ машина табигданхай. Мүноо энэ машина маанадые hайнаар хангана.

Колхозоймнай партийна организаци таряа хуряалгада арадай хинагшадые хабаадуулжа, бригаданuудта постнуудые эмхидхээ юм. Тиигэжэ хуряалгын эхилhэнhээ хойшо голодоhо оройдоо гаргахагүй гэжэ оролдонобди. Арадай хинагшад механизаторнуудай хуряажа байhан полиие саг үргэлжэ шалгажа байдаг, нэгэшье килограмм ороohо гээлтэдэ оруулхагүйн түлөө тэмсэнэ. Энэ шухала хэрэгтэ парткомой секретарь нүхэр Ишигенов ехэ анхарал табина. Хинагшад поли дээгүүр ябажа, ажалай шанар, ушарhан дутуу дундануудые дары усадхаха зорилготой юм.

Хойно хойноhoo hубарин таряа хадажашье, сабшажашье ябахадаа өөрынгөө, нүхэдэйнгөө хэhэн ажалые анхаралтайгаар шалгадаг заншалтайбди. Ургуулhан ороohоёо гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абаха гээшэ манай гол зорилго ха юм.

Мүн манай хадаhан ороohон склад болон амбаарнуудта hайнаар хадагалагдаха зэргэтэй. Тоог дээрэ хүдэлжэ байhан хүдэлмэрилэгшэд полиhoo асарагдаhан ороohо hайнаар арилгаха, хиидхэхэ зэргэтэй.

Таряанай ургасада тиимэ таарамжатай жэл болоошьегүй hаа, колхоздомнай гектар бүриhөө 10—12 центнер хуряагдана. Социалис мүрысөөнэй дүн табан хоног бүри согсологдоно.

Энэ жэлэй таряа хуряалтада дүршэл ехэтэй комбайнер Владимир Саватеев 1704 центнер ороohо сохинхой, ажахы соогоо түрүү зэргэдэ ябана.

Мүнөө үедэ манай ажахы 600 гектарай таряа сабшажа унагаагаа. Мүн 345 гектарай тарялан сэхэ хадагдажа суглуулагдаhан байна. Ажахын тоогто 5095 центнер ороohон буунхай. Манай колхоз гүрэндэ 800 центнер hайн шанартай ороohо тушааха түсэбтэй юм. Hүүлэй мэдээгээр ажахы 1000 центнер ороohо тушааба. Гүрэндэ ороohо таряа тушаалга үргэлжэлhөөр.

Алтан шаргал таряагаа түргэн хуряажа абаха хэрэгтэ колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд ехэ анхарал хандуулна. Комбайнернуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Механизатор бүхэн ажалай түлөөhэнтэй танилсанхай.

Республика доторнай таряа хуряалга түлэг дундаа ябана. Богонихон болзорто таряа хуряалгаяа эмхи гуримтайгаар дүүргэжэ, Агуухэ Октябриин революциин 54 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтая гэжэ комбайнернуудые уряалха байнаб.

Ж. САМЬЯЕВ,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.
Загарайн аймаг.

...ЭЛМЭРИШЭДЭЙ ...ЛЛЕКТИВҮҮД ...ЛДХЭНЭ

... табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhoo урид дүүргэхын түлөө мүнөө ороноймнай промышленна предприятинуудай дунда үргэн далайсатайгаар дэлгэрhэн байна. Хүдэлмэришэдэй коллективүүдэй шэнэ илалта тухай мэдээсэлнүүд үдэрhөө үдэртэ олошорно. Олохон коллективүүд Агуухэ Октябриин hайндэрэй хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абана.

МИНСК. Городой промышленна предприятинууд байгша ондо түсэбhөө гадуур хэдэн арбаад миллион түхэригэй продукци гаргаба. Москвагай ажалшадай жэшээгээр эндэ hайндэрэй хүндэлэлэй мүрысөөн үргэдэжэ байна. Энэ мүрысөөндэ автомобиль бүтээлгын заводой, нарин сэмбын комбинадай, «Коммунарка» гэжэ фабрикын, гэр барилгын нэгэдэхи комбинадай хүдэлмэришэд эрхимлэнэ. Тэдэнэр арба hарын түсэбые болзорhoonь урид дүүргэжэ, 1 миллион түхэригэй продукци түсэбhөө гадуур гаргаха зорилготой.

НИЖНИЙ ТАГИЛ. Найма hарынгаа түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлhэн металлургическа комбинадай коллектив октябриин hайндэр хүрэтэр даалгабариhaa гадуур хэдэн мянган тонно руда, 5 мянган тонно шэрэм, 4 мянган тонно булад, ехэ хэмжээнэй прокат, арадай хэрэглэмжын эд бараа үгэхөөр хараалаа.

ИРШАНСК. (Житомирско область). Иршанска шанаржуулгын комбинат табан жэлэйнгэе түрүүшын жэлдэ түсэбhөө гадуур продукци бүтээн гаргаха уялгаяа область соогоо түрүүшүүлэй тоодо дүүргэhэн байна. Оронойнгоо химическэ предприятинуудта түсэбhөө гадуур хэдэн мянган тонно титанова концентрат эльгээгээ.

АШХАБАД. «Лениннефть» управлениин олзоборилогшод ноябриин 7 болотор түсэбhөө гадуур 90 мянга гаран тонно нефть малтан абахаар шиидээ. Нефть шэнжэлэн бэдэрхэ хүдэлмэриие ашагтай hайн болгохо, шэнгэн түлишэ абалгые дээшэлүүлхэ талаар арга боломжонууд хэрэглэгдэдэг байна.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Автотракторна электро-түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг заводой коллектив Агуухэ Октябриин 54-дэхи жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысөө эхилжэ, түсэбөө графигhaa уридлан дүүргэнэ. Коммунист Уаспи Хутинаевай толгойлдог комсомолшууд-залуушуулай токарьнуудай бригада ажалай вахтада жагсанхай. Табан жэлэйнгэе даалгабариие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ зорилго коллектив урдаа табяа. Эдээнэй үүсхэлые бусад бригаданууд дэмжэhэн байна.

ВЛАДИВОСТОК. Судна заhалгабарилгын заводой коллектив энэ жэлдэ 36 судна болзорhoo урид заhабарилан гаргаа. Олон тоото шэнэ дурадхалнууд оруулагдажа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар даалгабари үлүүлэн дүүргэхэдэнь туhалаа. Судна заhабарилагшад жэлэй дүүрэтэр үшөө 6 корабль болзорhoonь урид дүүргэхээр шиидээ.

ТАСС-ай корр.

ТАРЯАШАДАЙ АЛДАР СОЛЫН ОДОНУУД

ШЭТЭ. (ТАСС-ай корр. Л. Фадеев). Районой түб тосхон Оловянная тосхондо Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө тулалдаанда наhа барагшадта табигдаhан хүшөөгэй хажууда табан хушуу одотой мачта бодхоогдонхой. Тэрээнэй хажуудахи хабтагай дээрэ иигэжэ бэшээтэй: район соогоо түрүүлэн гараhан «Дружба» колхозой нэрэ хүндын түлөө энэ одон носоогдоhон байна. Дурсагдаhан колхоз ороohо таряа худалдаха, кукуруза хуряаха түсэбөө дүүргээ.

Уляатын совхозой гол бууса да мүн лэ иимэ одон носоогдоо. Энэ одон Николай Рогалёвой хүтэлбэрилдэг газар тарялан hайнаар эрхилдэг отрядай хүндэлэлдэ носоогдоhон байна. Энэ отряд Байгал шадарай тала газарта шэниисын эрхим ургаса ургуулжа шадаа. Отрядайхид гектар бүриhөө 21 центнер ургаса хуряаhан байна.

ТҮРҮҮШЫН 100 МЯНГАН ТОННО

БАКУ. (ТАСС). Октябриин урда тээхи ажалай вахтада жагсаhан Азербайджанай хлопок таригшад түрүүшын 100 мянган тонно хлопок бэлэдхэлэй пунктнуудта абаашаа. Энэнь хараалагдаhан ургасын гурбанай нэгэ хубинь болоно. Хлопок хуряаха ажал үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ нилээд удаарбашье, үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ урагшатай hайнаар ябажа байна.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ЗАЛУУ МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭ— КОММУНИС ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

Ургажа ябаа залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй XXIV съезд ехэхэн анхарал хандуулһан байна. **«Залуушуулые һургаха, хүмүүжүүлхэ бүхы хэрэг шэнэ үетэндэ коммунис бата этигэл найдабари, ёһо заршам бүридүүлэн хүмүүжүүлхэ социалис эхэ орондоо хизаарлашагүй үнэн сэхэ байха хэрэгтэ зорюулагдаха ёһотой»** гэжэ КПСС-эй XXIV съездын Резолюци соо заагдана.

Энэ шухала зорилго бэелүүлгэдэ дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудай үүргэнь тон ехэ гэжэ мэдээжэ. Эндэ ерээдүйн мэргэжэлтэд һуралсажа, марксистско-ленинскэ үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлэгдэнэ, ниитын хүдэлмэридэ дадана бшуу.

Тиимэ болохолоороо студентнүүдэй дунда соёл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ партийна болон комсомолой организацинуудай, эрдэмтэд болон багшанарай хамтын хэрэг болоно.

Мүнөө хаа хаанагүй һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ. Хэдэн мянган студентнүүд республикын дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта сугларанхай. Зариманиинь хүдөө гаража, нүгөөдүүлынь хэшээлдээ оробо.

Хэшээлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ студентнэрые, илангаяа шэнээр абтагшадые политическэ нүлөөдэ абаха шухала. Тиихэдэ ямар онол арга хэрэглэжэ, хүмүүжүүлхы хүдэлмэри студентнүүдэй дунда ябуулалтайб гэһэн асуудал заримдаа гарадаг.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда һуралсалай үнгэрһэн жэлэй туршада студентнүүдэй дунда хүмүүжүүлгын ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан. Энэ талаар зарим дүй дүршэл олдоһон байна.

Энэ дүй дүршэл тухайнь тобшохоноор хөөрэхэ хүсэлэнтэйбди, магад зарим зүйлнүүдынь бусад һургуулинуудта халан абажа боломоор.

Институдай студентнүүдэй дунда политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха холын хараата комплексно түсэб табигдажа, 1971 оной январьда парткомой заседани дээрэ баталагдаа һэн. Студентнүүдэй һуралсаха бүхы үедэ (факультет, отделени, курснуудыень хараада абалсан) ябуулагдаха хүдэлмэриин гол шэглэл, гол асуудалнууд энэ түсэб соо оруулагданхай. Имагтал энэ комплексно түсэбтэ үндэһэлэн һара, семестр бүхэндэ ямар хүдэлмэриин хэгдэхэнь, ямар асуудалнуудта анхархань тодорхойлогдодог байгаа.

Һарадаа хоёр дахин факультет бүхэндэ политико-хүмүүжүүлгын хэшээл үнгэргэгдэдэг болобо. Энэ хэшээлынь һуралсалай расписанида оруулагданхай, факультедүүдэй партийна эхин организацинуудай хүтэлбэри, хиналта доро үнгэргэгдэдэг. Институдай профессор, доцентнүүд, республикын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, дүй дүршэлтэй багшанар, арадай ажахын мэргэжэлтэд уригдажа, һонирхолтой лекци болон хөөрэлдөөнүүдые хэнэ.

Имэ политико-хүмүүжүүлгын час мүн лэ һарадаа хоёр дахин академическэ бүлэгүүдтэ студентнүүдэй өөһэдынь хүсөөр үнгэргэгдэнэ. Политинформаторнуудаар томилогдоһон студентнүүд нүхэдтөө уласхоорондын байдал тухай, манай орон, республика дотор боложо байһан һонинууд тухай хөөрэжэ үгэнэ.

Студентнэр — политинформаторнуудта туһалжа байха зорилгоор институдта саг үргэлжын семинар хүдэлнэ, тэдэнэртэ методическа болон бусад асуудалнуудаар захяа заабари үгтэнэ. Семинар һарадаа хоёр дахин болодог.

Уласхоорондын болон орон доторой байдалай шухала асуудалнуудаар үе үе болоод (1,5-2 һарада нэгэ дахин) студентнүүдтэ нэмэл лекци уншагдана. Имэ лекцинүүдэй тематикые институдай партком өөрөө тодорхойлжо, гол түлэб КПСС-эй түүхэ ба политэкономиин, философи ба научна коммунизмын, бүтэдэниитын түүхын кафедрануудай багшанарта даалгадаг. Һуралсалай үнгэрһэн жэлдэ Ф. Энгельс тухай, Парижай коммунын 100 жэлэй ой, манай орондо коммунизм байгуулгада КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргэ тухай, КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд тухай ба бусад асуудалнуудаар лекцинүүд болоо.

Гадна КПСС-эй XXIV съездын материалнуудаар бүхы академическа бүлэгүүдтэ хэдэн лекци уншагдаһан, семинарска хэшээлнүүд үнгэргэгдэһэн байна. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые студентнэр ехэ ханамжатайгаар шудална, тэндэ табигдаһан шэнэ теоретическэ, политическэ асуудалнуудаар ехэтэ һонирхоно.

Институдта эмхидхэгдэһэн ниитын гуримаар хүдэлдэг ниитын мэргэжэлэй факультедэй дэргэдэ байгуулагдаһан залуу лекторнуудай һургуули студентнүүдые үзэл сурталай, политическэ талаар хүмүүжүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тус һургуули 3 отделенитэй—уласхоорондын асуудалаар, шажанда эсэргүү, түүхын асуудалнуудаар лекторнуудые бэлдэнэ. 180 хүн һуралсана. Лекторэй һайн бэлэдхэлтэй болоһонойнгоо һүүлээр тэдэнэр «Знание» бүлгэмэй гэшүүндэ абтахаар зууршалагдаха, дурадхагдаха юм. Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ студентнэр-лекторнууд ажалшадта 150 гаран лекци уншаа. Нигэжэ эдэнэр гол мэргэжэлээ шудалхынгаа хажуугаар ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ хабаадалсажа, хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха дүй дүршэлтэй болоожо байна.

Институдта ленинскэ зал бии юм. Тэрэнэй гол зорилгонь гэбэл, В. И. Ленинэй ажабайдалай, ажал ябуулгын жэшээ дээрэ студентнүүдые хүмүүжүүлгэдэ туһалха хэрэг болоно. Эндэ багша Ленинэй намтартай студентнүүд танилсана, ажабайдал болон ажал ябуулга тухайнь һонирхолтой лекци, элидхэлнүүдые шагнана.

Студентнүүд хамтынгаа байрада ямараар ажаһуунаб, сүлөөтэй сагаа хаана, юу хэжэ үнгэрэгэнэб—эдэ бүгэдэ парткомой, факультедүүдэй партийна организацинуудай анхаралда хододоо байдаг. Кафедра бүхэндэ хамтын байра даалгаданхай, өөһэдынгөө түсэбөөр ойлгуулалмжын, соёл сурталай хүдэлмэри ябуулна. Жэшээлхэдэ, философи ба научна коммунизмын кафедрын багшанар даалгагдаһан байрынгаа студентнэртэй «Энгельс ба искусство», «Багша ба шажанда эсэргүү хүдэлмэри», «Парижай коммуна ба ородой эхэнэр революционернүүд» гэһэн асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө. Хамтын байрануудта һара бүридэ «Кафедрын үдэр» үнгэргэлгэ багшанарай институдта заншал болонхой, энээндэ студентэр өөһэдөө эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Студентнүүдэй юрэнхы эрдэм болбосорол дээшэлүүлхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэ элдэб асуудалнуудаар үнгэргэгдэдэг диспут, дискусси, тематическа үдэшэнүүд мүн лэ туһална. «Багша болохоёо юундэ дурланабиб?» «Совет багша ямар байха ёһотойб?», «Ажабайдалда өөрынгөө һуури олохо гээшэ юун бэ?», «Ши зүбөөр ажаһуунаа гүш?» «Ямар бэ, 70-аад оной комсомолец?» гэхэ мэтэ асуудалнуудаар диспут болоһон байна. Имэ диспут, дискуссинуудай болоходо, парткомой гэшүүд, кафедрануудые даагшанар, ахалагша багшанар эрхэ бэшэ хабаадалсадаг, арсалдаанай һүүлээр тобшолол хэдэг юм.

Партиин үнинэй гэшүүдтэй, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадтай, культурын ба искусствын ажал ябуулагшадтай, түрүү багшанартай студентнэрэй уулзалга заншал болонхой.

Студентнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхын тулада багшанарай институдта ябуулагдадаг хүдэлмэриин түхэл маяг, онол аргануудые бултыень эндэ тоолохонь бэрхэтэй. КПСС-эй XXIV съездэдэ зорюулагдажа комсомолшуудай дунда Ленинскэ шалгалта (зачет) болоо, студентнүүдэй научна бүлгэм, «Байгалай долгинууд» гэжэ уран һайханай ансамбль, студентнүүдэй клуб хүдэлнэ. Библиотекэдэ элдэб һонин номуудаар уншагшадай конференци үнгэргэгдэдэг юм.

Һуралсалай хажуугаар ябуулагдадаг эдэ бүхы хүдэлмэри имагтал партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, арад зондоо аша туһатай алба хэхэ, социалис Эхэ орондоо хизаарлашагүй үнэн сэхэ байха патриодуудые, ёһотой совет эрхэтэдые институдтаа бэлдэн гаргаха хэрэгтэ зорюулагдана.

«Дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай талаар эрдэм, техникын шэнэ, мүн ерээдүйн ехэ хүгжэлтэтэй шэглэлнүүдээр хүдэлмэрилэгшэдые бүри олоор бэлэдхэдэг болохо, мүнөө үеын эрдэм мэдэсээр залуу мэргэжэлтэдые зэбсэгжүүлхэ, тэдэниие эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэриин һайн дадалтай болгохо, эрдэм мэдэсээ бодото байдал дээрэ хэрэглэжэ шададаг байхаар зэбсэгжүүлхэ шухала» гэжэ КПСС-эй XXIV съездын Резолюци соо хэлэгдэнэ.

Энэ зорилго амжалтатайгаар шиидхэлсэхэ талаар багшанарай институдай партийна организаци, эндэхи коммунистнууд, багшанар һуралсалай шэнэ жэлдэ үшөө ехэ оролдолго гаргаха байна.

И. ДОРЖИХАНДАЕВ,
КПСС-эй Советскэ райкомой инструктор.

СЭВ-эй XXV сесси дээрэ баталагдаһан, холын хараата программын ёһоор, аха дүү социалис оронуудай эрдэмтэд научна болон научно-эмхидхэлэй асуудалнуудаар харилсаа холбоотоо улам үргэдхэхэнь. Энэ хэрэгтэ СССР-эй Наукануудай академи тон шухала үүргэ дүүргэхэ юм. СССР-эй Наукануудай академиин Президиумэй эрдэмтэ ахамад секретариин орлогшо, СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент **В. А. Виноградовта** хандажа, социалис оронуудай эрдэмтэдэй хамтадаа хэжэ байгаа шэнжэлгэнүүд тухай хөөрэжэ үгэхыень ТАСС-ай корреспондент гуйһан байна.

— Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Монголой, Польшын, Румыниин болон Чехословакиин Наукануудай академинүүдтэй баталагдаһан хоёр талын хэлсээнүүдэй үндэһөөр, байгша он соо эдэ оронуудай эрдэмтэдтэй хамта совет эрдэмтэд 150 шахуу орёо асуудал шиидхэхэ зорилготой, — гээд В. А. Виноградов онсолон тэмдэглэбэ.

АРАДУУДАЙ АША ТУҺАДА, СОЦИАЛИЗМЫН АМЖАЛТЫН ЖАС

Социалис оронуудай эрдэмтэд мүн лэ олон талын хэлсээнүүдые баталаад, һонирхолтой шэнжэлгэнүүдые хэжэ байдаг. Имэ хэлсээнүүд 1962 ондо анха түрүүн баталагдаһан юм. Тэрэ сагһаа хойшо полупроводнигууд, тоо бодолгын оньһон техникын, полимернүүдэй химиин болон бусад асуудалнуудаар социалис оронуудай эрдэмтэд хамтын шэнжэлгэнүүдые хэнэ. Замбуулинай дайдыешье шэнжэлхэ хэрэгтэ аха дүү оронуудай эрдэмтэд эдэбхитэй хабаадана.

1963 онһоо СЭВ-эй гэшүүн оронуудай Наукануудай академинүүд СЭВ-эй научна, техническэ шэнжэлгэнүүдые нэгэдхэн тааралдуулха саг үргэлжын комиссиин оршом соо нягта холбоо барисаа байгуулан ажаллаа. Тэрэ комисси начно-техническэ харилсаа холбооной комитет болгогдон хубилгагданхай. Мүнөө үедэ ахадүү оронуудай эрдэмтэд тон шухала 12 асуудал шиидхэжэ байнхай. Тодорхойлхо болоо һаа, фотосинтез, хүйтэн зүйлнүүдэй физическэ шэнжэ, түмэр түдэгые жэбэрэлгэһээ хамгаалга гэхэ мэтэ. СЭВ-эй бусад комиссинуудай талаар химиин, геологиин, экономикын зарим асуудалнууд мүн лэ аха дүү оронуудай эрдэмтэдэй хамтын хүсөөр, академическэ институдуудта шиидхэгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Туйлаһан амжалтанууд тухайгаа али али талада шухала мэдээ үгэлсэхэ, мэргэжэлтэдые бэлдэлсэхэ, элдэб асуудал шиидхэхэ зорилгоор хоорондоо харилсаха, хамтын экспедицинүүдые эмхидхэн ябуулха, шэнжэлгэнүүд тухайгаа номуудые хамтаран бэшэхэһээ эхилээд, шэнжэлгын орёо приборнуудые зохёоходоо харилсан туһалалсаха хүрэтэр эдэ оронуудай эрдэмтэд нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулна бшуу. Социалис оронуудта научно-шэнжэлгэ хэдэг хамтын эмхи зургаанууд байгуулагданхай. Жэшээлхэдэ, Болгариин Наукануудай академи, Берлиндэхи Немецкэ наукануудай академи, Польшын Наукануудай академи болон СССР-эй АН хамтаржа, Польшын Вроцлав хотодо хүсэтэ суранзан полинуудые, хүйтэн температура шэнжэлхэ уласхоорондын лаборатори тогтоогоо.

Научна элдэб асуудалнуудаар зунай һургуули эмхидхэлгые академинүүд үргэнөөр хэрэглэжэ эхилээ. Зарим оронуудай академическэ институдуудай үндэһэ болгон, бүхы аха дүү оронуудта хүдэлхэ эрдэмтэдые бэлдэхэ түсэбүүдые байгуулха асуудалаар СЭВ-эй гэшүүн-оронууд һанал нэгэтэй байһанаа элирхэйлбэ.

Дээрэ дурдагдагша программын ёһоор, шиидхэгдээгүй 18 шухала асуудал хамтын хүсөөр шэнжэлэгдэхэ гол асуудалнууд болгогдон баталагдаа. Эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ СССР-эй Наукануудай академиин харьяата шэнжэлгын олохон түбүүд хубитаяа оруулжа эхи ушарта (жэшээлхэдэ, дэ, промышленности тализаторнуудые зохё вет академическэ хүтэлбэрилхы үүргэ Тиимэһээ СССР-эй А риин таһагай катал бириин институдта, С ай Биофизикын инсти жэлгэнүүдые согсол дуулха түбүүдые би жэ СЭВ-эй гэшүүн-о лоолэгшэд шиидхээ.

СЭВ-эй гэшүүн-орон кын, эрдэмтэдэй урда асари ехэ зорилгонуу хүтэлбэрилхэ тусхай бүхэндэ байгуулха, оронуудай хоорондохи лын хабаадалгатай ническэ харилсаае СЭВ-эй үүргэ дээшэлү шухала асуудалнууд бшуу. Баталагдан аб лексно программа хал асуудалнуудые арадуу туһада, социализмын жасада зорюулан гэшүүн-оронуудай на байһые гэршэлнэ гэжэ ноградов тобшолон хэ

ТҮРҮҮ АРГААР

Хартаабха малталга

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой Салодка гэжэ нютагта 65 гектарта хартаабха тариганхай. Эндэ гурбан комбайн болон хартаабхын эшэ суглуулдаг «УВД-3А» түхэлэй машина иишэ тиишээ һүндэлнэ, Комбайнэрнууд Сергей Ревенский, Кондрат болон Андрей Ивановтон халаанайнгаа даабариие 150—160 процентээр дүүргэнэ.

Комбайнай һаадгүйгөөр ябалга нэн түрүүн тракторнуудай хүдэлсэһөө сэхэ дулдыдадаг юм. Эндэ трактористнар Василий Овчинников, Филипп Бельский, Нестер Иванов гэгшэд шалгарна. Тэдэнэр габшагайгаар ажаллажа, хартаабха малтадаг комбайн болон илгалгын пунктын хоорондо үдэртөө хэдэн эрьесэ хэнэд.

Гурбан комбайнай малталга хэхын урда тээ хартаабхын эшэ суглуулха гээшэ тиимэшье амар бэшэ. Хартаабхын эшэ суглуулдаг «УВД-3А» түхэлэй тусхай машинада үнинэй дүй дүршэлтэй механизатор Дмитрий Ребягин хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хартаабхын эшэ суглуулдаг «УВД-3А» түхэлэй машина; Сергей Ревенскиин агрегат. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДАРХАН СОЛОТО

Хэдэн мянган тонно ашаа шэрэһэн электровозууд, тепловозууд уужам үргэн оронойнгоо зүг, шэг бүхэн руу зурылдана. Ашаа шэрэһэн локомотивууд минута соошье графигһаа хожомдохо ёһогүй. Оньһон техникэ, машина, трактор шэнгэн түлишэ хэрэглэгшэдтэа саг болзор соонь хүргэхэ хэрэгтэй. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхын тула ехэ ашаа шэрэхэ болодоно. Тиимэ һэн тула тон олон локомотивууд хэрэгтэй.

Энээниие Улаан-Үдын локомотив вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд һайн ойлгоно.

Манай кузнечнэ цехэй коллектив һүүлэй үедэ даабаряа саг болзор соонь дүүргэдэг болоо. Эндэ локомотивуудта, вагонуудта хэрэглэгдэдэг олохон детальнууд бүтээгдэнэ. Локомотив заһабарилгын, дизельнэ цехүүдһээ, вагонно комбинадһаа захил орожол байдаг гээшэ. Хуушан локомотивуудые задалхада олохон детальнуудынь дахяад хэрэглэхын аргагүй байдаг. Тиимэһээ түргэн саг соо шэнэ детальнуудые хэхэ ушар гарадаг байна. Олон жэл соо дарханаар хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэдтэ харюусалгатай захил даалгагдадаг.

Би тус цехтэ хорин хоёр жэл хүдэлнэб. Урдань паровозуудай детальнуудые бүтээдэг һаа, мүнөө тепловоз, электровозуудай орёо нарин детальнуудые дархалнабди. Түмэршэ дарханай хүдэлмэри олон зондо мэдээжэ.

Юрын лэ түмэрөөр деталь дархалха гээшэмнэй тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Түмэрөөр ямар нэгэ деталь хэхын тула 1100—1200 градус халуун пеэшэн соо тэрэниие халааха хэрэгтэй. Хэрбээ пеэшэн соо 500 килограмм түмэр хээ һаа, тэрэнээ нэгэ час тухай халаанабди. Сагһаа ехээр халаагаа һаа, буладай шанар муудаха байна. Энээн дээрэһээ бидэнэр пеэшэнэйнгээ температурые наринаар шалганабди. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа хүдэлөөгүй һаа, голодоһон гараха ха юм. Бидэнэр голодоһо гаргаха эрхэгүйбди. Абаһан даабаряа саг болзор соонь дүүргэхэ хэрэгтэй. Тэрэгүйгөөр локомотивуудай заһабари һаатуулха болодоно.

Тон харюусалгатай ажал хэжэ байһанаа һайн мэдэнэбди. Тиимэһээл ажалай сагые зүбөөр ашаглажа, һайн шанартай продукци бүтээхэ гэжэ эрмэлзэнэбди. Мини хүдэллэг хоёрдо дархашуул халаа даабари хододоо үл һэн байдаг. Бэрхэ д дор Дмитриев, Геор Митрофан Никитин найнгаа даабари 500—600 килограмм детальнуудые дарха

Үнинэй хүдэлмэри фан Никитин «гол продукци бүтээхэ» гаргаа. Бүхы продук шанартайгаар техни тын таһагта тушаа

Би мүнөө продукци 99 процентыень эрхи гаар бүтээдэг болон оной найман һарын гадуур 16 тонно дета һан байнаб. Локомо рэглэгдэдэг элдэб зүй гууд, араатай мөөрн олон детальнууд бүтэ хоёр станок дээрэ га дэлнэб.

Урдань туһалагша хэдээ халаан соо сахаригуудые дабтада нөө эды шэнээн п сааран бүтээдэг бол участогай дүрбэн дарх һалагшагүйгөөр хүдэл халаан соо хэхэ даабар һэн лэ байдаг. Бидэ никэеэ һайнаар ашаг һоор, ажалайнгаа бүт центээр дээшэлүүлээд байгша оной найман һар тонно продукци бүтэ даабаряа 862 тоннодо байнабди. Участогай лайнь амжалтанууд сэгнэгдэжэ, бүгэдэнд ажалай нэрэ зэргэ олго

Агууехэ Октябриин лэй ойе нэрэтэй соло таха гэһэн шэнэ үүсха Ленинград хотонуудай гаргаба. Энээниень промышленна предпри хүдэлмэришэд, хүдөө халуунаар дэмжэжэ, шэнэлжэ байна.

Манай кузнечнэ це хи участогай дархашуу онойнгоо даабари ноябр дүүргэжэ, түсэбһөө г тонно һайн шанартай бүтээн гаргаха гэһэн Би жэлэйнгээ даабари 1-дэ дүүргэхээр шии хараа түсэбүүдээ бэелүү хабди.

Л. БОЛ
Ленинэй орденто ЛВ
кузнечнэ цехэй

ТАБАН ЖЭЛЫЕ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

АЖАЛША ЗОНТОЙ АЖАЛЛАХАДА УРМАТАЙ

Хүдөө нютагуудые болбосон түхэлтэй болгохо, хүн зоной байдал һуудалые улам һайжаруулха гэһэн шухала шиидхэбэри партиин XXIV съезд баталан абаһан байна. Шэнэ табан жэл соо хүдөө нютагуудтамнай гэр байранууд, соёл гэгээрэлэй ордонгууд улам олоор баригдаха юм. Һоохо, һү, тоһо ехээр абахын тула үхэр малые, хони хурьгадые һайнаар адуулха, хооллуулхын хажуугаар дулаан байрада байлгаха шухала бшуу.

Сэлэнгын аймагай хүдөө тосхонуудай шэнжэ шарай нилээд хубилаа. Карл Марксын, Ленинэй болон Тельманэй нэрэмжэтэ колхозуудай түбүүдтэ байрын гэрнүүд баригдаһан. Мүн үхэр малай, хонидой байранууд, малшадай өөһэдынь һууха гэрнүүд байха юм. Шэнэ табан жэл соо дурсагдагша аймагай ажахынуудта бүри ехэ барилга хэгдэхээр хараалагдана.

«Бурятцелинстрой» трестын 697-хи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныН барилгашад аймагай ажалшадта байрын гэрнүүдые, соёл гэгээрэлэй болон һургуулиин, садуудай байшангуудые түргэнөөр, һайн шанартайгаар бариха гэжэ эрмэлзэнэ. Тиимэнгүй яаха гээшэб. Жэл үнгэрхэ тудам ажалшадай ажаһуудал бүри һайжарха ёһотой.

Манай 697-дохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннодо бүхыдөө 500— гаад барилгашад хүдэлнэ. Һүүлэй үедэ колонныМнай барилгашад муу бэшээр хүдэлнэд. Үнгэрһэн табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь хоёр һараар урид дүүргээ бэлэй. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө улам габшагайгаар ажаллажа байна. Байгша оной долоон һара соо 1,222 мянган түхэриггэй барилга хэхэ юм аад, 1,301 мянган түхэригтэ барилга хэжэ шадаабди.

Минии даадаг комплексно бригадын барилгашад түрүүшүүлэй хойно орохогүйн тула мүн лэ ехэ оролдолго гаргажа, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ. Бидэнэр байгша оной долоон һара соо хоёр бүлэ айлай орохо дүрбэн гэр. Темнигэй совхозой хонишодто хоёр кошара барижа үгэһэн байнабди. Тэрэ тоодо түсэбһөө гадуур хоёр бүлэ айлай орохо гэр тушаагаабди. Долоо һарын дүн хараад үзэхэдэ, бригадымнай барилгашадай яһала һайнаар хүдэлһэниинь элирнэ.

Түргэнөөр, һайн шанартайгаар барилга хэхын тула баян дүй дүршэл хэрэгтэйл юм бэзэ. Гэбэшье хүдөө барилгашадта олон бэрхэшээлнүүд дайралдана гээшэ. Холын отара, фермэнүүдтэ ошожо, барилга хэнэбди. Хооһон тала газарта шэнэ фермэ, отарануудай байра байдал түхеэрхэ ушар гарадаг. Тиишэ барилгын материал шэрэхэдэ олон бэрхэшээлнүүд тохёолдодог. Жэшээнь, барилгаа эхилхэтэйшни сасуу нэгэл юумэн дутажа, тойбо татаха. Тингэжэ бололтой, бололгүй юумэнһөө дулдыдадаг бүхы барилгашад миин һууха ушартай болодог.

Нимэрхүү юумэнэй болохогүйн тула барилга хэхэ газарта ошожо, материалаа шалгадаг, хүрэхэ, үгыень лаблан тооложо гаргадаг байнабди. Олонхи ушарта манай хүдэлмэришэд барилгынгаа материал өөһэдөө шэрэлсэдэг байна. Хамаг юумэнэй бэлэн болоходонь бүхы бригадаараа ерэжэ, хүдэлдэг зомди. Тингэжэ түсэбэй ёһоор хоёр бүлэ айлай орохо гэр хүдэлмэриин 50 үдэр соо бариха юм аад, 20—25 үдэр соо барижа дүүргэнэбди. Минии даадаг бригадын барилгашад шадаха зэргээрээ оролдожо хүдэлдэг, ажалша бэрхэ зон юм даа. Тиимэһээ халаан бүриингөө даабари 20—25 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ шададаг.

Намсарай Данзанович Раднаев арбаад жэл соо бригадада хүдэлнэ. Ёһотойл модошо дархан юм. «Алтан гартай» хүн гээд тэрэнээ нэрлэдэгбди. Хамаг юумэ эрхим һайн шанартайгаар хэхэ гэжэ эрмэлзэдэг. Тэрэ бетонщигой мэргэжэл шудалһан. Тиимэһээ гэрэй һуури түмэр бетоноор шудхахадаа «гол мэргэжэлтэмнай» болодог. Тэрэ эрхим ажалайнгаа түлөө «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн значогоор шагнагдаһан байна.

Барилга хэхэдээ бидэнэр гар хюрөөгөөр лэ модо тайрадаг һэмди. Энэ тон нобшо, унжагай ажал гээшэ ааб даа. Энээнһээ боложо ажалай бүтээсэ тиимэ горитойгоор дээшэлдэггүй һэн. Намсарай Данзанович «Дружба» хюрөөгөөр модо тайраад туршая гээд нэгэтэ дурадхаа бэлэй. Энэ хюрөө хэрэглэдэг болоһоор ажалайнгаа бүтээсые 6 процентээр дээшэлүүлһэн байнабди. Бригададамнай Намсарай Данзанович мэтэ эрхим хүдэлмэришэд олон. Николай Кваско, Дмитрий Терентьев гэгшэд хорёод жэл соо барилгада ажаллана. Тэрэ хоёр уран гартай дархашуул юм. Тиимэһээл хамаг барилга өөрынхеэрээ уран гоеор, һайн шанартайгаар хэдэг. Залуу барилгашад эдэ түрүүшүүлһээ жэшээ абажа хүдэлнэ.

Бригадымнай эгээл залуу, барилгашан Алексей Иванов мүнөө хорин нэгэтэй. Сэрэгэй албанһаа табигдаад, жэл шахуу хүдэлжэ байна. Тиигэбэшье мүнөө барилгашанай гурбадахи разрядтай болонхой. Бригадынхимнай бултадаал ажалша бэрхэ зон юм. Даажа абаһан хүдэлмэрөө саг болзор соонь хэхэ гэжэ бултадаа эрмэлзэдэг. Эдэнэр бригадирай хэлэхые хүлеэгээд байдаг бэшэ, харин яажа хүдэлөө һаа дээрэ хаб гэжэ һанажа ябаһан бодолоо сэхэ хэлэдэг. Тиин ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ туһалалсадаг байна. Энээн дээрэһээ бидэнэр түргэнөөр барилга хэжэ, амжалта туйланабди.

Манай бригадын дархашуул Сэлэнгын аймагай хүдөө нютагуудта нилээд олон гэр байрануудые бариһан. Тэрэ тоодо Гусиноозерск хотодо 920 үхибүүдэй һураха дунда һургуулиин болон райкомой байшан, «Россия» кинотеатр бари байна.

Шэнэ табан жэл соо бүри ехэ барилга хэхэ ди. Манай хүдэлдэг оньһожоруулагдамал колоннын барилгашад шэ бан жэлэй түрүүшын миллион .71 мянган барилга хэхэ даабаритай зорилгоёо дүүргэхэл бай

Бидэнэр жэлэй даба гадуур хоёр бүлэ айлай нэгэ гэр барихаар социал га абаа һэмди. Тэрэнэй һара соо хүсэлдүүлээбди. лэй дүүрэтэр хоёр бүлэ орохо нэгэ гэр, нэгэ ко бариха байнабди. Энэш рилгоёо хүсэлдүүлхын бии байгаа арга боломжо хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ донобди.

Агуу Октябриин 54 ойн һайндэр ойртоо. Би рилгашад, ажалайнгаа эрш ри зангилан, социалис мүр нэй дэлисые бүри үргэ вет арадайнгаа эгээл ех дэрые ёһотойл ажалай гүүдээр угтахын түлөө гай һайнаар ажаллаха ё ди.

А. ШИРШИ
«Бурятцелинстрой» тре
697-дохи нүүдэл коло
бригадир.

КПСС-эй XXIV съездын материал тухай хөөрөөн

ХҮН БҮХЭН ХУУЛИ МЭДЭХЭ УЯЛГАТАЙ

...мэдэһээр, һүүлэй ...үдтэ манай гүрэнэй мүнөө ...хуулинууд һэргээгдэһэн, ...гдэһэн байна. Тус ...удал КПСС-эй XXIV ... дээрэшье хэлсэгдэһэн ...м. Хуули ёһонуудые зохёон ...гаха, тэдэниие сагай эрилтэ... холбон һэргээхэ хэрэгтэ ком... партиин тусгаар анхара... хандуулдаг тухай Л. И. Брежнев тоосоото элидхэл соо... хэлээ һэн. Шэнэ хуули зо... гаргаха, баталан абаха гээ... шухала гэбэшье, тэрэ имаг... сахигдахадаал хүсэтэй боло... Хуули бултанда хабаатай, ...ществын амгалан ажабайдал ...адаг, хүн бүхэнэй эрхэ хам...даг. Тиимэһээ тэрэниие хүн ... мэдэхэ, хүндэлхэ, сахиха ...той.

...Газарай, гэр бүлын, элүүрые ...алгын, ажалаар хүмүү...гын асуудалнуудаар ССР ... ба союзна республика... хуули ёһонуудай гол үн... баталагдаһан байна. Бүгэ... нийтэ сэрэгэй албан тухай ...и, СССР-эй министерствэнүүд ... нийтэ гурим, СССР-эй Вер... Соведэй саг үргэлжын ко...сиинуудай дүрим абтанхай. ...хозой жэшээтэ Устав шэнээр ...гдаа, гадна промышленно... шэнээр хүтэлхэ, түсэблэл... ба экономическа урмашуул... шэнэ г... ...ууд үйлэдбэридэ ...эрүүлэгдэө. Мүн ССР Сою... ба союзна республиканууд... ...ал тухай хуулиин гол дүрим ...танхай. Энээнэй үндэһөөр ...ал бүхэнэй эмхи гурим сахиг...на, ажал дээрээ үндэр туйлал...нуудые харуулха арга болом... олгогдоно, хүн бүхэнэй ажа... эрхэнүүд хамгаалагдана. Тус ...лиин абтаһанһаа хойшо үй...дээри эмхидхэхэ хэрэгтэ ажал...дай хабаадалга үргэдөө, арьба... мүнгэн зөөриие гарга... ба предприятинуудай ...тые, хүдэлмэришэдэй ур...шуулгые һомолхо хэрэгтэ ... хабаадалсана, предпри...нгаа ба барилгынгаа хүтэл... хинан шалгаха бүри үр... арга тэдэндэ олгогдоо.

Манай парти һүүлшынгээ ...ед дээрэ хуули ёһонуудые ...оон гаргаха, тэдэниие сагай эрилтэдэ харюусама болгохо, зүбөөр хэрэглэхэ ба сахиха талаар саашадаашье ехэхэн анхарал хандуулагдаха байһан тухай тогтоол соогоо хэлэһэн юм.

Энээнтэй дашарамдуулан, дэлгэрэнгыгээр тогтохо нэгэ асуудал бии. Тэрэ юуб гэхэдэ, хуули гээшэ хүн бүхэнэй, эрхэтэн бүхэнэй һайнаар мэдэдэг болохын тула тунхаглалгын, ойлгууламжын хүдэлмэриие һайжаруулха, политическэ талаарнь бүри дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ ба совет хуулинуудай гол удхые, уг үнгиие олониитэдэ зүбөөр ойлгуулха, хүмүүжүүлхы үүргыень эли харуулха—иимэ нэгэ хэрэг боложо. Энэ талаар манай Буряадай республикада ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа байдаг. Гол түлэб юристнүүдэй, мүн арадай ажахынуудта, засаг түрын ба хүтэлхы зургаануудта хүдэлдэг юристнүүдэй хүсөөр совет хуулинууд олониитэдэ ойлгуулагдадаг, тунхаглагдадаг юм. Ажалай коллективүүдэй, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй, олон тоото залуушуулай дунда хэгдэхэ ёһотой ажалда партийна, профсоюзай, комсомолой ба бусад нийтын органууд ехэхэн анхаралаа хандуулдаг.

Республикын юристнүүд 1970 ондо ажалшадай урда 4592 лекци гансахан совет хуули тухай уншаа. Тэрэнэйнь 3440-ниинь «Знание» бүлгэмөөр эмхидхэгдээ. Энэ хүдэлмэри ябуулжа байһан хүнүүднай хэд гээшэб гэжэ хараад үзэхэдэ, юристнүүдһээ гадна, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна ба совет хүдэлмэрилэгшэд, юрын эдэбхитэд байха юм. 1971 оной январиин 1-нэй мэдээгээр республика доторнай юридическэ һургуулитай 301 хүн хүдэлжэ байгаа. Тэдэнэй 202 хүниинь дээдэ, 100 — хүниинь дунда мэргэжэлэй һургуулитай, тиихэдэ 200 хүн элдэб предприятинуудта, эмхи зургаануудта юристнүүдээр хүдэлнэ. Эдэ хүнүүд зондо хуули ойлгуулха, тунхаглаха хэрэгтэ сүлөө сагаа, эдэбхи үүсхэлээ гамнангүй үгэдэг юм. Жэшээнь, ПОШ-ой юрист Мария Лаврентьевна Сидорина, мяха-консервын заводой юрист Иван Львович Парыгин, асбест-цементын заводой юрист Николай Иванович Шишков болон бусад хүн зондо хүндэтэй болонхой. Тэдэнэр ганса лекци уншаад байдаггүй, хүн зоной асуудалнуудта саг дары харюусадаг, зохихо зүбшэл үгэдэг, ажал дээрээ хүлеэн угтажа хөөрэлдэжэ байдаг юм.

Хуули тунхаглаха хэрэгтэ элдэбын арга боломжонууд ашаглагдадаг. Арадай судьянарай, прокурорнуудай хүн зонтой уулзалга һониноор үнгэрдэг, хуули һайн мэдэхэ хүнүүд тэдэнэй удхые хэблэл, радио, телевидениин хүсөөр элирхэйлдэг. 1970 ондо тиимэ 239 үгэ хэлэгдэһэн байна. Энээн дээрэ үшөө аймагай газетэнүүдтэ толилогдоһон, радиогоор хэлэгдэһэн үгэнүүдые нэмээ һаа, 760 болохо.

Хуули тунхаглагшад лекци уншалгаяа гансал олон болгохын түлөө оролдодог бэшэ ааб даа. Тэдэнэр хэлэһэн үгэ, хөөрэлдөөн, статья, лекци бүхэнэйнгөө удхын гүнзэгы, зорилгодо хүрэнги, олондо ойлгосотой байхын түлөө тэмэдэг. «Электромашина», «Теплоприбор», шэлэй заводой гэхэ мэтэ предприятинуудта, ПОШ-то, мяханай комбинадта совет хуулинуудые ба тэдэнэй удха үндэһые ойлгуулха хүдэлмэриин саг үргэлжэ хэгдэжэ байдаг һаань, олониитын юридическэ зүбшэл абаха пунктнууд хүдэлмэреэ ашатай туһатай болгожо шаданагүй. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, хуули һайн мэдэхэ зарим юристнүүд, арадай сүүдүүдэй ба прокуратурануудай хүдэлмэрилэгшэд тиимэ пунктнуудта һайн дураараа ерэжэ, зүбшэл үгэхөөе залхуурдаг гү, али салин хүлһэгүй гэжэ дурагүйлхэдэг байна.

Гэхэтэй хамта, адвокадуудай Буряадай коллегиин Президиум ехэхэн удха шанартай үүсхэл гаргаа юм. Тэдэнэр Улаан-Үдын горсоведтэ, Железнодорожно, Советскэ ба Октябрьска райсоведүүдтэ нийтын консультативна пунктнуудые нээгээ. Тэндэ юристнүүд четверг бүхэндэ үдэшын 6 часһаа 8 болотор һуудаг, элдэб асуудалаар хандаһан хүнүүдтэ зүбшэл үгэдэг. Гадна «Борсоевой үйлсэ, 23» гэһэн адресаар оршодог центральна юрисконсультаци суббото бүхэндэ ажалшадые хүлеэн абадаг болоо, тэндэ мэргэжэлтэй юристнүүд ерэжэ һуудаг, зүбшэл үгэдэг юм. Сүүдүүдэй, прокуратурын, МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэд дээрэ дурсагдагшадай жэшээгээр нийтын клубуудай, улаан булангуудай дэргэдэ юрисконсультациин пунктнуудые нээгээ һаа, хүн зондо туһатай эдэбхи гаргаха һэн гэжэ һанагдана.

Найман жэлэй саада тээ Улаан-Үдэ хотодо нээгдэһэн юридическэ һуралсалай арадай университет тухай хэлэнгүй үнгэржэ болоногүй. Энэ университет политһуралсалай байшан соо оршонхой, республикымнай культурна ажабайдалай таһаршагүй хубинь болонхой юм. Энэ университедэй лекцинүүдые шагнаха дуратай зон ехэ олон, авиационно заводто, Загарай һууринда, Гусиноозёрск городто филиалнуудтай болоо. Тус университедтэ предприятинуудай, ажахынуудай кадрнуудай таһагые даагшад, профсоюзай фабричана, заводской, местнэ комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, арадай сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэр, предприятинуудай, цехүүдэй, арадай дружиннигуудай хүтэлбэрилэгшэд, арадай хинагшад ба бусад илангаяа олоороо һурадаг. Университедэй совет ажал хүдэлмэреэ һайжаруулхын хойноһоо саг үргэлжэ эдэбхи үүсхэл гаргажа байдаг юм.

Совет хуулинуудые, тэдэнэй үндэһэн изагуур, уг удхые олониитэдэ ойлгуулхадаа залуушуулда тусгаар хандабал дээрэ гэжэ һанагдадаг. Юундэб гэхэдэ, залууһаа хуули ёһо мэдэхэ, тэрэнэй удхые зүбөөр ойлгоһон хүн саашадаашье нарилжа ябадаг байна. Теэд нийтэ һургуулинуудта, училищинуудта хуули ёһо, ба тэдэнэй дүримүүдые зааха хүдэлмэри мүнөө болотор эмхидхэгдээгүй. Бидэнэй һанахада, һургуулинуудай һуралсалай программын хэршье ехэ һаань, совет хуулинуудайнгаа үндэһэн дүримые үхибүүдтэ ойлгуулха арга бэдэрхээр болоо. Буряадай хүдөө ажахын, Зүүн-Сибириин технологическа, багшанарай институдта, хүдөө ажахын, кооперативна, лесотехническэ техникумүүдтэ тус предмет заагдадаг. Теэд һургуулида заалгаагүй үхибүүд техникумэй, институдай программаар хараалагдаһан саг соо совет хуулинуудай үндэһэн дүримые хүсэд ойлгожо үрдингүй үнгэршэдэг байна. Энэ асуудалые ойрын сагта шиидхэхээр болонхой. Элдэб гэмтэ ябадал гаргаһан залуушуул сүүд дээрэ хэһээлтэ абахадаал, тэрэ наадан хэһэн аашануудайнгаа хууляар хоригдонхойе ойлгожо байдаг. Тиигэжэ элдэб ябадалай гэмынь урид хэгдээд, һүүлдэнь гэмшэл ерэдэг гээшэ.

Хүн бүхэнэй хуули мэдэдэг болохын түлөө хэхэ хүдэлмэри үшөөл олон ааб даа. Гэхэтэй хамта сагай ошохо тудам хуулинуудай һэргээгдэжэ, шэнэлэгдэжэ, шэнэ хуулинуудай абтажа байһые хараадаа абаад, өөһэдөөшье совет хуулияа шудалжа, тиигээд сахижа байха уялгатай бшуубди. Энэмнай партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй урагшатай бэелүүлэгдэхын баһа нэгэ эрхэ нүхэсэл мүн ха юм.

А. ИЛЬИН, юридическэ эрдэмэй кандидат.

МАГТААЛТА АЖАЛ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай түүхын, хэлэ бэшэгэй факультедэй 2-дохи курсын студентнэр зунайнгаа амаралтын үедэ ажалай гурбадахи семестртэ хабаадалсаһан байна. Эдэнэр Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, туһаламжа үзүүлээ юм. Тус ажахыда барилга хэлсэхээр ерэһэн эдэнэрэй хүдэр гараар 30 мянган түхэригэй үһалууриин һубаг ханааб татагдаһан, заһабарилагдаһан байна.

Ажал хүдэлмэри хэжэ дүршэһэн эдэнэрэй дундаһаа А. Алоев, К. Баторов, Л. Романова, В. Скупова, Н. Шитина гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгаржа суурхаһан байха юм.

— Хура бороодо ехээр һаатажа, хэхэ ажалайнгаа ехэ болохоदо, бүлэгэйнгөө хүдэлмэришэдые хоёр халаанда хүдэлгөө һэмди. Тиихэдэмнай ажалай халуун хаһа эхилдэг, бэе бэедээ туһалалсадаг болоо бэлэй,—гэжэ тус бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ А. Карнышев нүхэд тухайгаа хөөрэнэ.

Һараһаа үлүү саг соо эндэ ажаллаһан студентнэрэй энэ бүлэг тус колхозой ажалшадта хэдэн концерт-наада харуулһан байна.

Н. ЕФИМОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Тус бүлэгэй гэшүүд ажалдаа гаража ябана. 2. Студентнэр ажалай һүүлээр ээлжээтэ концертдээ бэлдэжэ байна.

Авторай фото.

ИВАЛГЫН ҺОНИН

Бэрхэ хонишод магтаалтай

Тээсгэн Ивалгада харьяата колхозууд, совхозуудай хонишодой зүблөөн болоһон байгаа. Тии... шэнэ табан жэлэй богоһо алхан байхадаа ...һээ хойшо хони, малаа олоор үдхэхэ болоод нооһо, мяха ехээр абаха гэһэн зорилгонуудые зүбшэн хэлсэһэн байха юм.

Колхозууд, совхозуудай хонишодой шэн зоригто ажал хэһэнэй ашаар, энэ жэлдэ Улаан-Үдын аймаг дотор нёдондонойхидо орходоо 4500 толгой ...түл олоор абтаа. Мүн гүрэндэ нооһо тушаахы түсэбшье дүүргэгдээ.

Тиихэдэ Ивалгын туршалгын ажахыда үнинэй бэрхэ хонишод Егнин Бадмаев, Дугар Галсанов, Будаханда Убашеева, Даша Бальжиров, Лубсанцырен Эрдынеев болон бусад зуунһаа зуу холо гаран хурьгадые абажа, бултанһаа шалгарһан байна.

Зүблөөндэ хабаадагшад саашадаа өөһэдынгөө хүдэлмэридэ эрдэм ухаанай туйлалта болоод шэнэ түрүү арга зоримгойгоор хэрэглэхэ гэжэ шиидхээ. Мүнөө эхэ хонидоо бэлшээн таргалуулжа, хүшэ һайнтай болгоод, бултыень искусственна аргаар үрэжүүлхэ, нэгэшье хони һубайруулхагүй гэһэн зорилго табиба. Тиигээд байхадаа, ерэхэ жэлдэ зуун эхэ хониһоо 95-һаа үсөөн бэшэ хурьга абаха, хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо хайшалха гэһэн уялга абаба.

Гэхэ зуура, Ивалгын ОПХ-гай, мүн «Байкал» учхозой түрүү хонишод зууһаа 110 хурьга абахабди гэжэ үгэеэ үгэбэ.

Тракторай хүнхинөөн замханагүй

Доодо-Ивалгын отделениин дүрбэдэхи фермэдэ дүтэлэн ошоходо, гэнжэтэ хүндэ тракторай хүшэтэй мундуугаар зүдхэхэ хүнхинөөн ойро тойрониие сууряатуулна. Тэрэ хадаа эндэ 200 тонно багтаамжатай нүхэн соо силос ябталан дарана, үглөөнһөө үдэшын бүрэнхы болотор хүдэлнэ.

— Энэ жэлдэ һаалиин малда эдюулхэ силос шадаал һаа ехээр даража абаха зорилготойбди,— гэжэ гурбадахи отделениие эрхилэгшэ Владимир Дармаевич Ринчинов хэлэнэ.—Кукуруза, наран сэсэг, гороох гэхэ мэтын силос болгогдохо ногоон ургамал энэ жэлдэ яһала һайнаар ургажа гараа. Мүнөө дээрээ 3700 тонно силос дарагдаад байна. Тиихэдээ бидэнэр фермэ бүхэнэй дэргэдэ силос даража бэлдэнэбди. Бүхыдөө 5.000 тонно шэмэтэ тэжээл бэлдэхэ гэжэ шиидхээд байгдана,— гэжэ тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

Залуу механизатор Пурбо Цыбиков силос даралгын үедэ бүтээсэ ехэтэ ажалаараа шалгарба. Тэрэ силосэй комбайнда хүдэлжэ байхадаа, хамта 360 гектар кукуруза сабшажа дүүргээд, мүнөө 160 гектар гороохтой холимол наран сэсэгэй ургаса сабшажа байна.

Урагшаа һанаатай үбгэжөөлнүүд

Нютаг нуга бүхэндэ байдагтал адли, мүн Ивалгын голдошье жара наһанайнгаа жаргал эдлэһэн үбгэд, хүгшэд олон юм даа. Теэд тэдэнэй дундаһаа һайн дураараа мүнөө хүрэтэр ажаллаһаар ябаһан үбгэжөөлнүүд тухай тогтожо хэлэхэ дуран хүрэнэ. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр пенсидэ гараабди гээд миин һуудаггүй, харин жэлэй дүрбэн сагта хаба шадалаараа ажал хэжэ, нийтын хэрэгтэ нилээд туһа хүргэнэ ха юм.

Захаһаа абан Шойнзон Шараповые абаад үзэе. Хэдэн жэлэй саада тээ пенсидэ гарабашье һаа, бүри нёдондо болотор үбһэндэ ябалсажа, залуушуулай хажуур дабтадаг, мори харадаг байгаа. Тиигээд мүнөө һүниин харуулда хүдэлнэ.

Гэхэ зуура, энэ хүмнай Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай үедэ плендэ абтажа, хамагай хараал шэнгээһэн Бухенвальдын концлагерьта амидын тама гээшые үзэһэн. Гансал өөрынгөө эрэлхэг зоригой ашаар тэндэһээ тэрьедэжэ, амиды мэндэ үлэһэн байгаа. Тиимэ хашалан зоболон үзэжэ, бэе муутай болоһоншье һаа, олоной туһада зорюулһан ажал хэрэгһээ Шойнзон Шарапов хэзээшье арсадаггүй, урагшаа һанаатай хүн.

Нүгөөдэ пенсионер Бадмацырен Цыбиков 60 наһатай болотороо халуун хяһын хажууда ажаллажа байһан юм. Теэд тэрэ мүнөөшье кузница соогоо алха дүшын абяа таһалдуулнагүй, харин түмэршэ дарханай ажалда залуушуулые һургадаг байна. Тиигээд үбһэ, таряа хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэ машина, зэмсэгэй эбдэрһэн энэ тэрэ юумэ ябуудхана заһажа, бүтэн болгоод, ехэ туһа хүргэнэ.

Тиихэдэ Найдан Бальжинимаев анхан колхоз байхада, тиигээд совхоз болоһон хойно үхэр малай хойноһоо дахажа ябаһаар пенсидэ гараһан юм. Мэнэ һаяхан тэрэ орой гараһан хэнзэ хурьгадые томо болгожо тэжээхээ тушаажа абаа.

Үни удаан жэлдэ мал харууһалжа, дүршэл ехэтэй болоһон энэ үбгэжөөл 160 толгой хурьгадые тобир томо болгохын зорилгоор жэншэдгүй һайнаар эдеэлүүлжэ, уһалжа, үдэр, һүнигүй оролдоно.

Мүн баһа олон жэлдэ механизатор ябаһан Галсан Бадмажапов пенсидэ гараһанһаа хойшо нэгэшье үдэр ажалгүй миин һуугаагүй. Тэрэ анханай машина, техникэдэ дуратай хүн хадаа тэрэ руугаа хүдэлөөд лэ ябадаг. Мүнөө таряанай склад дээрэ ажаллажа, орооһо сэбэрлэхэ болоод тээхэ машина түхеэрэлгын хойноһоо хинан хаража байдаг.

Тэрэшэлэн пенсионернүүд Пурбо Идамов, Гимниндарма Ринчинов, Пурбо Мункуев, Батомунко Намзалов болон бусад жэл бүри сабшалан, хадалан һайжаруулха ажалда ябадаг юм.

В. ГАЛДАНОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
радио · телефон · телеграф

ЛАОСОЙ ПАТРИОТИЧЕСКА ФРОНТЫН ЦК-гай МЕМОРАНДУМ

...(ТАСС). Лаосто эсэргүү ...ы түримхэй дайнда Таиландын ...эй сэрэгүүдые хэрэглэжэ бай...нь түлөө США-гай империа...дые эрид буруушааһан ме...дум Лаосой патриотическа ... ЦК тунхаглаба.

...густын 25-най үдэр Каосан ... Лао агентствын дамжуулһан ...рандум дотор иигэжэ хэлэг... Тайландын 20 мянга гаран ...эй сэрэгшэд мүнөө Лаосто ...һээ гадна ямаршье сагта добтолон орохоор бэлэн Таиландын бусад частьнууд Лаосой хилые зубшуулан элсүүлэгдэнхэй.

Лаосто ба Индохитадта эсэргүү ээзэрхэг түримхэй дайгаа улам һүжэрөөн үргэдхэхын тула Таиландые сэрэгэй бааза болгоһонойнь түлөө Холбоото Штадуудые Лаосой патриотическа фронтын ЦК дэлхэйн олониитын үмэнэ эрид шууд элишэлэн буруушаана.

США-гай, тэрэнэй дахуулнуудай сэрэгэй хорото балмад аашануудые эрид шууд буруушаахыень, Лаосой патриотическа фронтын байгша оной июниин 22-ой амгалан дурадхалда харюугай үгтэхын ба ооһэдынгөө дотоодын хэрэгүүдые ооһэдөө шиидхэхэ арга Лаосой хоёр талынхидта олгохын тула сэрэгэй ябуулгаяа дары зогсоохо эрилтэ табихыень уряалан, дэлхэй дээрэхи амгалан байдалые, үнэн зүб хэрэгые шухалада бододог правительствануудта, уласхоорондын эмхинүүдтэ, бүхы хүнүүдтэ хандаһан үгэнүүд меморандум дотор бии.

ЧЖОУ ЭНЬ-лайн ИНТЕРВЬЮ ТУХАЙ

...ТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин «Сиг...» гэжэ газетэ өөрынгөө директор ... Рохасай «Чжоу Энь-лай ... правительствада халдана» ... гаршагтай статья тунхаглаа. ... тушаа ойрын үдэрнүүдтэ Мек... «Эксельсиор» гэжэ газетэдэ ...эй премьер Чжоу Энь-лайн үгэһэн ...ьюе тэрэ статья дотороо эрид .... Патриодуудай тэмсэл ... харин армиин командалагша ... Шнейдерые алагша контр...люционнерэй һомон Чилидэхи арадай нэгэдэлэй, президент Альендиин илалта туйлаха ябадалдань туһалһан байха гэжэ Чжоу Энь-лай интервью дотороо баталан хэлэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, «Сигло» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Чилидэхи байдал тухай Чжоу Энь-лайн яряан Чилиин бодото байдал хүсэд мэдэхэгүй байһыень, Чилиин улад зоной хүдэлөөе хүндэлдэггүй, Чилиин правительство ба арад зондо харшаар хандадаг байһыень гэршэлнэ. Хитадай хүтэлбэрилэгшын яряанай гол удхань — олониитын тэмсэл тушаа, Чилиин бүхы арад зоной дайшалхы нэгэдэмэл ябуулга тушаа харшаар хандадаг байһанай гэршэ болоно. гэжэ «Сигло» тэмдэглэбэ.

Чжоу Энь-лай президент Сальвадор Альендиин ба Чилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй эб ээ таһалха һэдэлгэ гаргана гэжэ тус газетэ тэмдэглэбэ.

Гэм зэмэтэй гэжэ мэдэрэгдэбэшье...

...ЙОРК. (ТАСС). Апрелиин ... «Аиторгын» байшан соо тэ... эмхидхэлгэдэ «Еврейнүүдые ...алха лиги» гэдэг сионис эм... долоон һуйдхэлшэд зэмэтэй гэ... Бруклиндахи (Нью-Йорк) федеральна ... ехэ жюри мэдэрээ. Энэ бү... хоёр хүниинь июнь һара соо Гленков хотодо — ООН-ой дэргэдэхи СССР-эй түлөөлэлгэтэ эмхиин зунай байрада һуйдхэл хэхэ һэдэлгэ гаргаһан зэмэтэй гэжэ мүн лэ мэдэрэгдээ.

Гэхэ зуура, эдэ долоон гэмнэгшэдэй хэрэгые хаража үзэхэ сүүдэй заседаниин үдэр саг соносхогдоогүй.

Патриодуудай амжалта

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүдэй шэнэ амжалтанууд тухай Сүлөөрэлгэ гэжэ хэблэлэй агентство мэдээсэнэ. Даб дээрэхи мэдээнүүдэй ёһоор, Куангчи провинциин хойто хубида американо-сайгоной сэрэгүүдэй 1650 солдат ба офицернүүд үгы хэгдэһэн, шархатуулагдаһан ба плендэ абтаһан, американ 41 вертолёт буудагдан унагаагдаһан, сэрэгэй 61 машина ба ехэ калибртай 13 буу бута сохигдоһон байна. Дайсанай сэрэгэй 15 судна ба катерые патриодууд уһа руу шэнгээгээ, 200 шахуу ехэ буунуудые буляан абаа.

ИТАЛИИН НИИСЛЭЛДЭ

РИМ. (ТАСС). Хэдэн мянган антифашистнууд: эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ хабаадагшад, зүүнэй партинуудай, Италиин ниислэл хотын демократическа олониитын ба залуушуулай түлөөлэгшэд гитлеровскэ булимтарагшадта эсэргүүсэгшэ Римэй хүн зоной зэбсэгтэ тэмсэлэй эхилһээр 28 жэлэй ойе баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ.

Римэй талмайнуудай нэгэндэ эмхидхэгдэһэн митинг дээрэ Италиин Компартиин Политбюрогой гэшүүн Джан Карло Пайетта, Италиин пролетарска нэгэдэлэй, социалис партиин хүтэлбэриин гэшүүн Лючио Луццатто, Италиин социалис партиин ЦК-гай гэшүүн Роберто Паллески гэгшэд үгэ хэлээ.

Эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй хараа бодол Италиин ажалшадта элеэр һанагдана, эдэнэр орон доторхи социальна байдалые бүхы арад зоной аша туһада хубилгахын түлөө мүнөө тэмсэжэ байна гэжэ үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглэбэ.

Нютагһаа гараха баатай болоно

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Камбоджын хэдэн мянган эгээлэй хүнүүд Камбоджо худар добтолон ороһон сайгон хархис сэрэгүүдэй мүрдэлгэ хюдалгаһаа амияа абархын тула орон нютагһаа гараха, зугадагшадай лагерьнуудта байха баатай болоно. «Нью-Йорк Таймс» газетын корреспондентын мэдүүлһэнэй ёһоор, Прасот тосхон шадархи тиимэ лагерьнуудай нэгэндэ һүүлэй неделиин турша соо табан зуу гаран камбоджийцууд сугларaад, тон муу балгааһан соо байрлаха, амидарха, эдеэ хоолой зүйлгүй, эм домшьгүй, зобожо тулижа байна. Һаядаа тэрэ лагерьта ошожо, Камбоджын газар дээрэ сайгон солдадуудай хэһэн хорото муухай аашануудые харагшадтай хөөрэлдэхэ зуураа, тус корреспондент иигэжэ бэшэнэ: Урда Вьетнамай хархис сэрэгүүд Камбоджын хүн зониие саг үргэлжэ хашана, дээрмэдэнэ, сохино наншана, алана хюдана.

Белфастдэ буудалдаан болоно

ЛОНДОН. (ТАСС). Сентябриин 8-най һүни, 9-нэй үглөөгүүр Белфаст ба Лондондерридэ английска сэрэгүүдэй, нютаг зоной хоорондо буудалдаанууд болобо. Винтовкын ба пистоледэй һүрэхын хажуугаар автомадай ташаганаан дуулдана.

Хоёр хотын үйлсэнүүдтэ бомбонуудай тэһэрхэнь дуулдаба. Тэдэнэй нэгэн Белфастын захаар татагдаһан электрын элшэ дамжуулдаг ехэ хүсэтэй линиин мачтые һандаатаа.

Лондондерридэхи сэрэгэй-полициин пост буудагдаа, Кресганай районой полициин участогай байшан дэлбэ сохигдоо.

ЕХЭ ҮЕР БОЛОЖО БАЙҺААР

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин хойто ба зүүн-хойто нютагуудта уһанай үер боложо үргэлжэлһөөр. Энээнһээ уламжалан һабаһаа гараһан зурагаан мүрэнэй уһан орон доторхи эгээн томо Уттар Прадеш гэжэ штадые барандань шахуу булаба. Лакхнау штадай ниислэл хотын талмайн дүрбэнэй нэгэн уһан доро оронхой. Һүүлэй хэдэн сүүдхын турша соо энэ хотын 25 мянга үлүүтэй хүн зон ондоо тээшээ нүүлгэгдээ. Үерэй болоһонһоо шалтагаалан, энэ штат дотор 300 хүн үхэһэн, 217 мянга шахуу гэр байранууд һандаагдаа.

Уһанай үер Баруун Бенгали штадта баһал ехэ гэмтэл, хохидол ушаруулба.

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Тусхай мэдээнүүдэй ёһоор, Зүүн Пакистанда уһанай үерһөө шалтагаалжа 96 хүн үхөө, 500-гаад мянган хүн орохо гэргүй үлөө. Үерһөө боложо, 125 миллион долларой хэмжээтэй гарза хохидол ушараа. Һабаһаа гараһан мүрэнүүдэй татажа байбашье, Зүүн Пакистанай олохон районуудтахи байдал хэсүү байһаар.

РАНГУН. (ТАСС). Иравади мүрэнэй уһан нэмэжэ үргэлжэлһөөр. Һүүлэй 30 жэлэй турша соо Бирмэдэ иимэ үер үзэгдөөгүй юм. Энээнһээ шалтагаалан, 200 мянга гаран гэр байранууд һандаагдаа, 10 мянган акр эдлүүриин газар уһанда абтаа.

Заншалта яармаг

РИМ. (ТАСС). Уласхоорондын заншалта яармаг Бари хотодо сентябриин 9-дэ нээгдээ. Эндэ дэлхэйн 83 оронoй 8500 гаран фирмэнүүдэй продукци табигдаба. Яармагта хабаадагшадай дунда СССР, Польшо, ГДР, Чехословаки, Румыни, Болгари, Югослави ба бусад оронууд бии.

Хархис этэгээдүүдэй хорото ябуулга

ЛОНДОН. (ТАСС). Ольстертохи протестан хархис этэгээдүүд энэнэй урда тээ тараагдаһан «Б гэжэ тусхай хүсэнүүдтэ» хабаатай дээрмэшэдһээ бүридүүлэн, штурмовой отрядуудые бии болгожо эхилээ. Эдэ этэгээдүүд нёдондо жэл католическа геттонуудта һуйдхэлгын ба хүсөөр бололгын үедэ онсо шэрүүнээр аашалһан юм. Энээн тухайдань Англиин хэблэл мэдээсэнэ.

Засагаархидай үгэһэн лицензиин ёһоор эндэхи хархис этэгээдүүдэй гарта 100 мянга гаран буу зэбсэгүүд оронхой байна. Үшөө хэды шэнээн зэбсэгүүдые лицензигүйгөөр тэдэнэй нюужа байһыень хэншье мэдэнэгүй.

Буу зэбсэгүүдые католическа кварталнуудта хуряан абаха зорилгоор англиин солдадууд хаа хаанагүй нэгжүүл хэнэ.

Арсалдаата оршон байдалда

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын конгресс һарын туршада забһарлалга хэһэнэй һүүлээр хүдэлмэреэ һэргээбэ. Экономикын доройтолго, мүнгэнэй үнын уналга, хүдэлмэригүйшүүлэй олошоролго, Индохитадтахи түримхэй ябуулгын үргэлжэлжэ байһан ушар, сэрэгэй угаа ехэ гаргаша гэхэ мэтэ хэдэ хэдэн бэрхэтэй асуудалнууд сенаторнуудай ба конгрессменүүдэй үмэнэ гаранхай.

США-гай конгресс экономическа асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха янзатай. Президентын соносхоһон экономическа «онсо» хэмжээнүүд тушаа Сагаан байшангай һанаа амараар хандажа байһые олон сенаторнууд ба конгрессменүүд буруушаана. Эдэ хэмжээнүүд имагтал ехэ баяшуулда ашагтай байна гэжэ тэмдэглэнэ.

Республикын залуу уран зохёолшодой конференциие угтуулан

Даша-Дондоб Очиров.

ХАЗААР

Үгэ бүхэнөө
Үүрээр
Адуута талаар
Агтаяа хараашалһандал,
Хазаар бариад
бэдэрхэб.
Нэрээрнь ооглохоб.
Хонхын абяагаар
Шүүдэр соогуур
Мүрөөрнь мүшхэхэб.
Гутални норог:
Үдын наран хатааха.
Хүлнүүдни эсэг.
Хонхын
абяан
та-
һал-
да-
на-
гүй
Хаанашьеб
Хажуудам
Дүтэхэнэ...
Хазагал борын
Хятагар хүзүүндэ
Хаяхаяа зэһэһэндэл
Хазаараа баринхайб.
Харин үгэнүүдни
Хазаарлагдашагүй,
Хатартайшье, номгоншье.
Агтаяа бариһандал
Ара талаһаань ургалхаб...
Нэрээрнь ооглоноб.
Хонхын абяагаар
Хүйтэн шүүдэр соо
Мүр мүшхэн оймоноб.
Адуута талаараа
Эртэ бодоод,
Үгэ бүхэнөө бэдэрнэб.

ОШОХОМНИ ХОТОНДО...

Һара газаа—һаруул.
Ошохомни хотондо.
Һүниндөө хонин хурьгалха.
Ошохомни хотондо.

Хамта тэндэ ошоё,
Туһатай байжа магадгүй.
Һайн гартай ёһотойш,
Хамта тэндэ ошоё.

Газаа жабартай.
Гараа үгэ. Дулаасахам.
Улаахан уралһааш
Уурал гарана. Таалахам.

Ошоё хотондо:
Һүлимхеэр хурьган маараха.
Ошоё хотондо.
Һүниндөө хонин хурьгалха,
Эмниг һара
Эдир шамдам адли
Эмнихэ,
Энеэбхилхэ гэнтэ.

Ошоё хотондо.
Жүтөөрхэнэш һарада намайе
Харгыдаа төөрижэ магадгүйб:
Ошоё хотондо.
Хүйтэн шэбхэ дээрэ
Хэбтээ һаань үни
Хурьганайнгаа,
Годоорһон түлгэ
Голожо магадгүй.
Дуранайм түрүүшын
Налгай үгэнүүдтэ
Һогтожошье магадгүйш.
Ошоё түргэн...

БАСАГАНДА

Хүхэ платиш-далбагадал
Дуудан абаашаа
Дуулим холын дэлхэйдэ.
Далайн хоёр онгсодол
Хүгжэм доро
Хүнгэн бэенүүднай нэнгэлсээ.
Нюдэнэйш үнгэтэй долгин
Наадаа онгосын хамарта.
Дурамнай хэбтэхэ далайдал,
Сэдьхэлнүүднай тамарха
хамта...

Арадай дуунууд

Барбагайн шэнээн байхадам
баабайм намай үргэһэн юм,
үрөөрэй түлөө үргэһэн юм.

Шагайн шэнээн байхадам
инбиим намай үргэһэн юм,
үрөөрэй түлөө үргэһэн юм.

Ангарын мүльһэ хайлуулха
Алтан шара наран юм.
Алаг зүрхыем хайлуулха
аятай минии нүхэд юм.

Сагаан үнеэнэй үгы хада,
сагаан хаанаһаа байха юм.
сарюун нүхэрэй үгы хада,
зутаа хаанаһаа байха юм.

Омолиин толгой
отолоошьегүйб,
ойроной гансаараа
зугаалаашьегүйб.

Хара далайн эрьедэ
хараасгайн толгой гунхаа гээ.
хүндын танай ехэдэ
толгой минии гунхаа гээ.

Сагаан далайн эрьедэ
Шаазгайн толгой гунхаа гээ.
сэдьхэлэй танай һайханда
зүрхэн минии уяраа гээ.

Огторгой холо гэсэрэмнай,
орохо наранинь шуумгай юм.
үшөө залууб гэсэрэмнай,
үтэлхэ наһанинь шуумгай юм.

Тэнгэри үндэр гэсэрэмнай,
тэхэрхэ наранинь шуумгай юм,
Тэгшэ залууб гэсэрэмнай,
үтэлхэ наһанинь шуумгай юм.

Баабай манай
баян юм —
Баримтаар дүүрэн ашадтай юм.
Инбии манай
баян юм —
Энгэрээр дүүрэн ашадтай юм.

Энгэрһээн дулаахан
дэгэлтэйльби,
Эжыһээн илдамхан
нүхэртэйльби,
Захаһаан дулаахан
дэгэлтэйльби,
Зүрхэнһөөн илдамхан
урагуудтайльби
Хэзээ хэтэдэ мартуулхашгүй
баабай,
Хэзээ хэтэдэ хэлсүүлхэ инбии.

Федор МАНЖИХАНОВАЙ
суглуулбариһаа.
Боохоной аймаг.

Харюусалга, харюусалга, харюусалга...

ЖУРНАЛИСТЫН ТЭМДЭГЛЭЛ

ХҮН БҮХЭН өөрынгөө ажалда, уялга хэрэгтэ нарин нягтаар, оролдосотойгоор хандаха ёһотой гэжэ олондо мэдээжэ ааб даа. Теэд хэнһээшье нюултагүй: харюусалга тухай бодожошье үзэдэггүй, бододогшье һаа, тиигээд иигээд үнгэрнэ аабза, байгаал ааб даа гэһэншүүгээр гараараа зангажархидаг заримашуул дайралдадаг ха юм. Тиихэдэ бүри «хатуу», хүдхэ нүгөөдүүлынь һэнгэргүйгөөр аашалха: «Ажал хэжэ захадань гарахагүйш. Бэеэл гамнаашаш дээрэ даа». Үнэн дээрээ тэдэ хүнүүд бусадһаа эрдэм ухаагаараа, хүшэ шадалаараа, бэе махабадаараа заашье дутуугүйнүүд байдаг даа.

Хэһэн ажалдаа зүрхэ сэдьхэлһээ оролдохо, харюусалгаяа мэдэржэ, хойшолонгыень ойлгохо, хэрэгтээ шуһа мяхаараа шунаха гээшэмнай, нэгэ талаһаа, ехэ баатаршалга, нүгөө талаһаа, үнэн сэхэ, эрэлхэг хүнэй ябадал болоно бэшэ гү?

Ямаршье ажал хүдэлмэри харюусалгатай гэжэ дэмы хэлсэдэггүй ёһотой. Ямаршье мэргэжэлтэй, ямаршье даабаритай хүнэй ажалаа хаяад арилшоо һаань, юун болохоб? Хамагай түрүүндэ тэрэ хүн өөрыгөө хулгайлжа ябаһанаа, бусадта тодхор татажа ябаһанаа тухайлнагүй гээшэ гү?

Нэгэ ушар элихэн һанагдана. Хэжэнгын совхоздо Худанай голоор машинаар ябабабди. Нюдэ алдама уужам тала. Хаа хаанагүй, эндэ тэндэ хонишод, малшадай зуһалангуудай пеэшэнэй хоолойнуудһаа утаан гарана. Үглөөнэй арбан саг боложо байба. Аяар дүрбэн сагта бэлшэхээ гараһан хонид үни хада садажа, хэбтэхэнь—хэбтэнэ, тиирэхэнь — тиирэнэ.

Нэгэ отарын газаа ерэбэбди. Совхозой отделение эрхилэгшэ Бадмадоржо Цыренов шарайгаа хобхо татаба:

— Мэдээл һэм. Баһа хониёо хаагаад, зайшоо ха юм.

Үнэхөөрөөшье харан гэһээмнай, хорёо соо хаалтатай хонид бидэнии обёорһоор, шангаар мааралдаба. Магад, эзэниинь үбдэшоод, хонидынь байна гү? Юун болооб?

Юуншье болоогүй. Архида дуратайхан эзэниинь хонидоо хаагаад, хэдэн хоногоор зайшаһан байба. Ухаа мэдээгээ табин алдаһан эрхилэгшэ хонидыень хорёоһоонь гарган гэһээнь, тэдэ барһадынь мааралдаһаар Жэбхээһэнэй ханааб тээшэ харайлдашаба...

Харюусалгагүй ябадалай эли тодо жэшээ энэл даа. Эрхилэгшын ерээгүй һаа, тэдэ хонид (аяар 600-гаад) ангажа үхэхэ байгаа гээшэ гү? Угайдһаа үбһэ хуряалгын сүлөөгүй саг һэн. Хүн зоной энээ руу ябаханьшье үсөөн бэлэй.

Ажалай журам сахиха тухай олон табые хэлсэдэгбди. Зүгөөр, журам сахидаггүй хүдхэшүүл бидэнэй дунда үшөөл бии ха юм. «Энэмнай юун гээшэб? Сүлөөгүй, тухашарһан үедэ иигэжэ ябахада тон муу»—гэжэ ойлгоһон хэбэртэйшье һаа, бүхы сэдьхэл зүрхөөрөө мэдэрнэгүй гээшэ гү даа?!

Бүри һаяшаг Захааминай аймагаар ябахадаа, нэгэ ушар хараабди. Дүтэлүүр гэжэ һууринда нилээд удаан зогсобоб. Юуб гэхэдэ, Закаменск хото ошохо машина олдобогүй. Һууринай зүүн захадахи столовын газаа олон машинын байхада, магад тэдэнэй нэгэн гороод орохогүй юм аа гү гээд, яаралтайханаар алхалан ошобоб.

Столовын газаа машина хашина олон даа. Самосвалнууд, ашаанайшье, хүнгэншье.. Эдеэлгын газарта ороходом, хүн зон яһалашье бии. Эдеэлхэнь — эдеэлнэ, улаан архи, пивэ ууханьшье—ууна. Закаменск ошохо хүн олдобогүй. Тэндэһээ нэгэ хүбүүн нам тээшэ үндэгэд гээд:

— Харана гүш? Сүлөөгүйбди. Силосэй ногоо шэрэнэбди. Комбайн ждёт. Поняли?—гэжэ ород буряадые холин хэлэбэ.

Үнэхөөрөөшье, газаа гараха дам, силосэй ногоо, зелёнко шэрэһэн хэбэртэй, задагай бүхээгтэй машинанууд байба.

Дүтэлүүр дээрэ һаатажа, үшөө гурбан саг тухай болошобоб. Теэд үнөөхил столовын хажуудахи машинанууд зогсоһон зандаа. Үнөөхи хүлеэжэ ядаһан комбайнууд мартагданхай. Силос, сенажай, үбһэ, ногоо шэрэжэ байһан машинануудай жолоошодшье улаан архи, пивээр ундаяа харяажа һуугаад һэн. Иимэ сүлөөгүй сагта машинануудые «сэргэдэ һойжорхёод» архидажа һууха гээшэмнай харюусалгагүй ябадал бэшэ, гэмтэ ябадал гээшэ ааб даа. Тэдэ жолоошодой гэмээр хэды комбайнууд һаатаа гээшэб?! Теэд иимэ халангы хүнүүд абаһаар машинаяа хүмэрюулхэ, урбалдуулхал.

Харюусалга, харюусалга, харюусалга. Ямаршье ажал хүдэлмэри харюусалгатай гэжэ үшөө дахин дабтая. Харюусалга мэдэрхэ гээшэ хүнэй һургаал, хүмүүжүүлгэһээ ехэл дулдыдадаг гээд хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье, балшар багаһаа хойшо харюусалгатай ябажа һураһан, энэмнай юун гээшэб гэжэ бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ ойлгоһон, энэмнай иимэ гэжэ шуһа мяхандаа шэнгээһэн лэ хүн ажал хэрэгтээ анхаралтайгаар, хандадаг, оролдодог, урагшатай ябадаг. Дура зоргоороо аашалжа, «дээрээ ахагүй, дороо дүүгүй», ябаһан хүн лэ хожомоо харюусалгагүй хүдхэшүүлэй нэгэн болодог ха юм. Хүүгэдые багаһаань хойшо харюусалгыень мэдэрүүлжэ, хэһэн хэрэгтээшье, һуралсалдаашье нягта нарин, оролдосотойгоор һургаха, хүмүүжүүлхэ гээшэ эхэ эсэгын нангин уялга болоно.

Нэгэ иимэ танил хүн байһан юм. Үглөөгүүр ажалдаа ошохо бүхэндөө шахуу трамвайн үүдэндэ тэрээнтэй уулзадаг һэм.

— Володя Ж. — намда нэгэ дахин өөр тухайгаа иигэжэ хэлэбэ.

Шэнэ танилтаяа трамвайда һуужа, Үдын урда бэеһээ хотын центр руу ерэхэбди. Танилни барилгада (барилгын 834-дэхи поездо) хүдэлдэгби гэхэ.

Тиигээд үдэр бүри харахадамни, үнөөхи танилни уб улаахан шарайтай болошонхойл, энээнтэй тэрээнтэй холбооролдонхой ябажал байдаг һэн. Гайхагдаа һааб даа:

— Үгы, энэ хүн ажал хэдэг юм гү, али үгы юм гү?

Нэгэтэ тэрээнтэй уулзаад, иигэжэ асуубаб:

— Яагаа сүлөөтэй ябанаш? Мүнөө амаралтада гүш?

— Отгул, — гэжэ урдаһаамни харюусаба.

Һүүлдэ мэдэгдэхэдээ, ажалтай нэрэтэй аад, тэрэнээ хаяад, архидажа зайшадаг хүдхэ байгаал. Нэгэ гү, али хоёр жэл тухай тиигэжэ ябаал хаш. «Хатуухан гарта» бажуулгаа, зон нүхэдтөө шоо үзүүлхэдээ, тэрэнэй ухаанда нэгэ жаахан «шолоохой» бии болоо хаш даа. Мүнөө заһаранхай, архишье уухаяа болинхой ябадаг. Одоол харюусалга гээшые ойлгоо, зүрхэ сэдьхэлээрээ мэдэрээ хаш, тэрэ хүн.

Теэд үшөөл хүдхэшүүл, харюусалгагүй хүнүүд дайралдаһаар лэ гэжэ хэлэхэдэ болоно. Улаан-Үдэ хотыншье үйлсэ гудамжаар жороолоошодшье бии. Дайралдаһан танил хүнүүдһээ зуун мүнгэ абаһаар лэ эрихэ. Тэдээндэ ... хүн муу, шоодобери, нар... руу болоод һаладаг. Тэдэ ... шүүлэй хаанашье ажал хэ... мэдэгдэдэггүй, тиигээд гэ... гаан үдэр дунда, ажалай үе... нэжэ ябадагынь гайхал... Харюусалга тухай тэд... лээд туршалши. Гараа... хал байха даа.

Һургуулиин һурагшадһаа... лээд, аха заха, ямаршье ... тай хүнэй харюусалга ех... ааб даа. Жэшээлхэдэ, ТЭЦ... рюусалгатай нэгэ инжене... даа һуунгүйгөөр гаража... Юун болохоб? Хото го... зон зайн галгүйгөөр һуу... газинай наймаалагша үдэр ... гараад ябашаг. Хэды оло... эдеэ хоолгүй, дабһа, зүр... үлэшэхэ гээшэб?! Үгы... станогой дэргэдэ байһа... ажалай үедэ гараад яба... ды шэнээн деталь то... хэхэ станогынь мин... бэ?! Уһа бүлэдэг станци... салгатай хүн ажалаа хаяа... лэ даа. Хэды олон хүн ... шанаха, эдеэ хоолоо хэхэ ... һууханъ бэ?

Партиин XXIV съезд... ажалай журам тухай ехэ ... дөөн болоо һэн. Нэгэ ажа... тогтонгүй, нэгэ газарһаа ... зарта «ниидэдэг» хүнүүдые ... хатуугаар хэһээхэ тухай «П... газетын хуудаһанда Волг... тын сталевар, нүхэр ... статья толилжо, тэрэзэ... хөөрэлдөөн, зүбшэн ... гэ 8—9 һараһаа ... болзор соо болоо һэ... рюусалгагүй, ажалай ... эбдэдэг, архинша, зайгууж... хүнүүд гээшэмнай ямар... тэн, хулгайшан, худал... туугүй ехэ хохидол ... арад зондошье ушаруу... гэжэ тэндэ сэхэ бэшэгдээ...

Юһэдэхи табан жэлэ... баталһан партиин XXIV ... дээрэ гол асуудалнууда... юун байгааб гэхэдэ, ... ниие хүмүүжүүлхэ тухай ... дал гол һуури эзэлээ һэн. ... партийна, комсомолой, ... эмхинүүдэй урда айхабт... зорилгонууд табигдаад ба... рюусалгагүй ябадалһа... абан, гэмтэ ябадал эхил... рюусалга, харюусалга, үшө... хин харюусалга. Энээн тухай ... бүхэнэй бодожо ябабал, тон ... һэн гээд һанагдана.

Г. ДАШАБЫ...

Элитэ эрдэмтэ И. П. Павловай шэнжэлгые Леонид Фирсов үргэлжэлүүлжэ, хорёод жэлэй туршада һармагшадай абари зангые шэнжэлнэ. Нарай нялха табан һармагшании үхибүүн мэтэ энхэргэнээр харууһалжа байдаг.

Табан наһатай Каролина гэгшэнь гоёомсор эхэнэр мэтэ оймһо хүлдөө үмдэдэг. Тэрэнэй сасуутан Троль суургалаатай үүдэ нээжэ шадана. Харин гурбатай Гамманъ хубсаһа хунар оёно.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: физиолог Леонид Фирсов «хани нүхэртэйгөө» байна. Боя гэжэ һармагшан зураха дуратай юм. «Еох даа, яагаашье хүшэр ажал гээшэб!.. Каролинадань хүртөөд, Трольдонь амташа мүнөө хүртэбэгүйл даа».

ТАСС-ай фотохронико.

Гунга ЧИМИТОВ.

ЯРШАГМАА

БАСНИ

Хүдөө манай нютагта
Хүхюун нэгэ абхай бии.
Хүнүүд булта тэрэнние
Хүндэлдэг лэ булайнхаар.
«Хүндэлхэ» гээшэ удхата...
Хүнүүд тэрээнһээ айдаг л...
Ямар нэгэн хэрэгээр
Яршагмаада ошоо һаа,
Хахад үдэр соо гаран...
Хабхаанда ороод һууха...
Яһагүйхэн хэлээрээ
Яршаг үгээ дэлгэжэ,
Шаара, шабхаруугаа
Шабхаагүйдөө табиха...
Дайралдаһан лэ хүниие
Далан хэлээр орёожо,
Абаахайн шүлһөөр хүри...
Алан түлэн алдахал.
Абхай тэрэ Яршагмаада
Ажал хүүлэхэ һанаатай
Бригадирай ороо һаа,
Бэрхэтэй юумэ болохо лэ.
Артелиин хамаг ноёдые
Амаргүйгөөр муушалжа,
Хорото, гүрэтэ хэлээрээ
Ходор хадхан алдахал.
«Дарганарай һамгадай
Дабхар гүзээ ургуулан,
Ордон һайхан үргөөһөө
Ондоо тээшээ ошонгүй
Хүлөө гоёор жинижэ,
Хүйһэндөө нёлбон хэб...
Юрэдөө, бригадир, хэлэ...
Юундэ би гансаараа
Колхозой хара ажалые
Хоёр һүүзэгэр мүрөөрөө
Тулгалжа байха болооб...
Тудажа хэхэ болообиб...
Гэжэ абхай Яршагмаа
Гэмэржэ, хараажа орохо...
Одоо иигээд байхадань,
Ондоо арга һалаа гээд,
Колхозой хамаг дарга...
Хорон үгэтэ Яршагмаа...
Холохонуур ябаха гэжэ
Хойшо урагшагүй хэлсэбэ.

—▲—

Яршаг улаан хэлээрээ
Яһанай сайтар дуугарж...
Зонние айлгадаг абхайе
Зорёон эндэ шүүмжэл...
Үргэ аматай зарима...
Үгэ хэлэнһээ түбэгшөөд...
Аймхай тэдэ дарганар...
Адлихан лэ зэмэлнэб.

АЛТАН НАМАР ТУХАЙ

«БУРГААҺАН ТҮҮДЭГ»

Намарай дулаахан үдэр хонгор дайдынгаа гоё һайханда сэдьхэлээ сэнгээн, ойтой газараар алхалан ябанаб. Байгаалиин һайханиие хэлэхэ гүш! Ургамал бүхэн зунайнгаа ногоон гоёлтые һэлгэжэ, шара, хүрин, улаан, хуа торгон хубсаһаяа үмдэнхэй, намарай найр наадаанда түхеэрһэн хэбэртэй.

Ойн талмайда гаража ерэхэдэ, шара ногоон торгон тэрлиг үмдэнхэй, элдэб сасаг монсог гоёлтонуудаа зүүжэ, нара ногоо татаһан залуухан хуһад улаан душэ бадарһан түүдэгтэл бургааһа тойроод, «ёохор» татан байнад. Тээ саанань шара, улаан шүрэ, хубануудаар хүзүүгээ гоёонхой бүлэг үлир «хээтэйнэр» ёохор наада һайхашаан харанад.

Улаан шүрэ дэнзэтэй малгайнуудаа һархайтар үмдэнхэй, хадхуу солгёон нохойн х順шоорнууд жалгын хойто энгэртэ дүхэриглэн зогсоод, намар тухай дуугаа зэдэлүүлнэд.

Улаан торгон дэгэлээ намилууһан, сэхэ гулдагар бэетэй эдир залуу уляангирнууд хадын хушууе орёон, намарай түрэ найрта ерэжэ ябаһан маягтай. Иимэл даа, нарата намарваймнай байгаали.

ТАРЯАН

Аадар бороогүй, хуурай намар ажалай бүтээсэ ямар ехэ байдаг гээшэб! Намар сагай убһаг хүхэ бороо ажал хүдэлмэридэ нилээн һаад хэдэг даа. Агаарта тэнгэриһээ аадар бороогой адхараагүй хуурай сагта колхоз, совхозуудаймнай поли дээгүүр үндэр үрэжэлтэйгөөр ургаһан алтан таряан аадар мэтээр адхаржа, тоогууд дээгүүр һүри һөөгөөр обоорожо байхадаа, ажалай урма зориг улам бадараадаг ха юм даа.

Алтан таряанай дээжэһээ гүрэнэй амбаарта билтарма ехээр тушаагаад, ерэхэ жэлэй үндэр ургасын үндэһэн һуури болохо дүүрэн эдеэтэ хүрэнгэ хаагданхэй.

ШАРА НАБШЫН ХАЛУУН

Алтан намарнай ажалша юм, ажалша мүртөө нэтэрүү гээшэнь! Ажалай амжалта түйлаһан колхоз, совхоз, аймаг, районуудай элидхэлнүүд хөөбэр сагаан һоoһор, тоһо зөөхэйгөөр, тарган мяхаар, алтан таряагаар билтарнал!

Намарай шара набшын халуун соо хүлэртэрөө, тэниглэнгээр, һахы һалаг хүдэлөөбди.

Шара набшын халуунда байгаалиин ургамалнууд баһал халуудажа, хэнзэхэн һамаа набшаяа дэлгэн, сагаан хүхэ, ягаан, шара дэльбэнүүдээ тэниилгэн, шабахан буурсагаараа урин, дулаахан элшэтэ нара харан, һалбаржа байхадаа, дахин бусаха хабарай сагые һануулдаг.

Б. НАМСАРАЙН.

БОГОНИХОН ОНТОХОНУУД

ХОРОН ҮГЭТЭЙ АЙЛШАН

Урда сагта һэн. Нэгэ үгытэй хүн холын харгыда ябатараа, ехээр эсэжэ, ундаяа харяаха һанаатай харгы дээрэ һууһан нэгэ баян айлайда оробо ха.

— Амар сайн! — гэжэ үгытэй хүн мэндэшэлбэ.

Баянайхи амаршалгадань харюусахашье сүлөөгүй. Гэрэй эзэн шалынгаа баруун хажууда эмээл дархалжа һууна, хүгшэниинь зүүн хажууда шабар тогоо бүтээхэ гэжэ оролдоно.

Гайхаһан үгытэй хүн дахинаа хандаба.

—Эдеэнэй дээжэ-аяга сай уулгыт, һайн хүнүүд!

Мүнөө гэрэй эзэн нэгэ ёлогод хараад, зорожо һууһан модонойнгоо зомгоол абажа:

— Сай манайда үгы, энээниие зооглоод зайла! — гэбэ.

Хүгшэниинь шабар тогоонойнгоо шабадаһа һарбайжа:

— Маа, энээниие шэхээд талии! — гэбэ.

Сухалдаһан үгытэй хүн харюусаба:

— Наһан соогоо модоной хорхой эдидэг хара тоншуул боложо ябаарай, харин ши, гэргэн, шабааһаар хооллодог улаан хорхой болоорой!

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хомхой хобдог үбгэ һамган хоёр хара тоншуул, улаан хорхой болошоһон юм гэлсэгшэ.

СЭСЭН ҺУЙБААНГИ

Шубуудай томо ноён хаан Гарууди хадаа нэгэтэ Шара шубуунтай гэрлэжэ, айл болоһон юм ха. Тэдэнэр олон үндэгэтэй болобо. Зунай аяма халуун үдэр тэдэнь үжэхэсэ һанаба ха. Тиихэдэнь хаан Гаруудиин хатан Шара шубуун гонгинобо:

— Зунай халуунда үндэгэдни хосорхонь лэ. Түшэмэл туһалагшанараа суглуулжа аргалыш!

Һамганайнгаа үгэһөө гарадаггүй Гарууди бүхы шубуудые суглуулба. Тиигээд тэдэнээ бултанайнь хамар нүхэлжэ, нэгэ газарһаа уяжархёо ха. Дүрлэгдэһэн шубууд нэгэ дороо далбагашалдан, һэрюун һэбшээ үндэгэд тээшэнь үгэжэ, тэдэнииень гол амитай болгобо.

Эгээл энэ үедэ хаан Гарууди һуйбаангиин гансаараа үгы байхые обёоржо, ехээр сухалдаба:

— Мэнэ гэһээр тэрэниие оложо асарагты! Минии захиралта дүүргэнгүй байхыень үзүүлхэл байхаб! — гэжэ хаан Гарууди шангарба.

Уданшьегүй һуйбаанги бии болобо ха.

— Юундэ саг соогоо ерээгүйбши? — гэбэ хаан Гарууди.

— Дээдэ, доодо замбинуудта ошожо ерэбэб даа, — гээд тэрэ һанаа амар харюусаба.

Һонирхоһон хаан Гарууди номгорон асууба ха:

— Дээдэ замбидаш юун гэлсэнэб?

— Эхэнэртээ мэдэгдэһэниие эрээн сохо гэдэг юм байна, — гэжэ һуйбаанги харюусаба.

— Доодо замбидаш юун гэлсэнэб?

— Һамгандаа мэдэгдэһэниие хара сохо гэдэг юм байна, — гэбэ һуйбаанги.

Уур сухалдаа диилдэһэн Гарууди бүхы шубуудые холбоһон утаһа таһара отолжорхёо ха.

Тэрэ сагһаа хойшо шубуудай хушуун нүхэтэй юм бшуу даа. Гансал һуйбаангиинхи нүхэгүй...

ХҮДҮҮГЭЙ МЯХАН САГААН

Нэгэтэ Хаан ноён морилжо, ой соогуурхи харгыгаар аалихан дугшуулжа ябаба ха. Моринойнгоо һайбарта пааршаажа, эгээл дээрээ дуураад абана...

Эгээл энэ үедэ мориниинь ехээр сошожо, халба һүрэшэбэ. Хаан ноён харгын далан дээрэ һалд һуушалай.

Уртаа тэһэрэн алдаһан хаанай бодоод харан гэһээнь, айхабтар томо хүдүү шууяатайгаар арбагашан ниидэшэлэй. Тэрээнһээ морининь айгаа ха юм.

Хаан ноён тэрэ хүдүү шубууе барижа зэмэлбэ. Мяхыень бага багаар хубаажа, бүхы амитадта тарааба.

Тиимэһээ хүдүү шубуун бэеэр бишыхан, мяханиинь ехээр бажуулгаһандаа саб сагаан болошоһон юм ха.

Вл. ГАЛСАНОВ.

Оньһон үгэнүүд

НЭРЭ АЛДАР ТУХАЙ

1. Хүн нэрэтэй,
Хүлэг зүһэтэй.
2. Хүн эндүүрдэг,
Хүлэг бүдэрдэг.
3. Нэрээ нэрлүүлхэнь
Наһанай нэтэрүү ажалһаа.
Нэрээ хухархань
Үдэрэй мундуу аашаһаа.
4. Эсэгын нэрэ — хүбүүндэ,
Эхын нэрэ — басаганда.
5. Эсэгын нэрэ нэрлүүлбэл,
Эрхим хүбүүн гэгдэхэш,
Абын алдар гутаабал,
Адаг шаара гэгдэхэш.
6. Эхэ муутын үхи бү аба,
Үүдэ муутын хойморто бү
һуу.

ХУЛГАЙ ХУДАЛ ТУХАЙ

7. Хүнэй юумэ хүсэтэй,
Хулгайн юумэ
хойшолонтой.
8. Нюу нюутар,
Нюрганай забһараар
бултайха,
Хабша хабшатар,
Хабһанай забһараар
харагдаха.
9. Олоной нюдэн хурса,
Олоной шэхэн һонор.
10. Хулгайн эдеэн хоригтой.
Хотын оёорто тогтодоггүй.
11. Хулгайшанда харгы заабал,
Өөрынхиеэ алдахаш.
12. Хулгайшаниие далдалбал,
Өөрөө хулгайшанда
тоологдохош.
13. Шорын үзүүр долёобол,
Хулгайшанаар адли
харюусахаш.
14. Хулгай хэһэн
Хууляар хэһээгдэдэг,
Худалаар хэлэһэн
Этигэлээ алдадаг.
15. Булхай булшангаар
бушхаха.
Мэхэ мүнгөөрһөөр нэбтэрхэ.

Б-М. ДЫШИНОВ.

ЭНХИР КРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. МОСКВА ХАРУУЛНА: 13.00 — орон доторхи һонин. 13.05— «Эдиршүүлэй фестиваль» гэһэн һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 13.30—үхибүүдтэ зорюулагдаһан уран һайханай фильм. 15.00—медицинын эрдэмэй доктор М. К. Нопыловада зорюулагдаһан телевизионно очерк. 15.45—Тюмениин телестудиин программа. 16.45— «Хүгжэмтэ уулзалга» гэһэн дамжуулга. 17.20—орон доторхи һонин. 17.40—уласхоорондын программа. 18.10 — концерт. 18.30 — теле-зүжэг. 20.00 — футбол. Эндэ «Торпедо» (М)— «Динамо» (М) командануудай наадан харуулагдаха.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 21.45—«Неделя» гэһэн ... ботын үдэрэй программа. 22.... —«Түрүү дүй дүршэл—хү... нютагуудта» гэһэн дамжуул... 23.05—концерт.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 23.3... аха дүү Знаменскитанай ша... хүртэхын түлөө хүнгэн атлет... нээр эхилһэн уласхоорондын ... рысөөн. 00.30—«Время» гэһэ... һүүлэй һониной программа.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-00463. Заказ № 10...